

22633

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DEVİR-İ KEBİR BESTELERDE

ARUZ-USUL İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

H.HANDE ÇETİNKAYA

Tezin Enstitü'ye verildiği tarih : 28.09.1992

Tezin Savunulduğu tarih : 06.10.1992

Tez Danışmanı : Doç.Mutlu TORUN

**Diğer Jüri Üyeleri : Prof.Dr.Alâeddin YAVAŞÇA
Doç.Erol DERAN**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Ekim – 1992

ÖNSÖZ

Milli kültürümüzün yapıtaşlarından biri olan Klâsik Mûsikîmizde, günümüze kadar gelen eserler genellikle, tarihi malzemeler halindedir ve üzerinde çalışılmayı beklemektedir. "Edvâr" adı verilen eski yazma eserlerin bir kısmı üzerinde yapılan çalışmalar dışında, mûsikînin hemen her konusuna özet yaklaşımla değinen; mûsikî tarihi, nazariyâtı, ansiklopedik bilgiler ve nota neşriyatları... gibi eserler, gelecekte ihtiyaca cevap verecek ölçüye ulaşır bir hızla yayımlanmaya devam etmektedir. Mûsikîmizin nazariyesi ve dayandığı dünya görüşü, bu alandaki tarihî eserlerin değerlendirilmesiyle sıhhate kavuşacaktır. Ancak bu şekilde sağlıklı monografik eserler vermek mümkün olacak ve mûsikîmizde pek çok konu aydınlanmış olacaktır.

Mevcut malzemeleri değerlendirerek bilimselliğini ispatlayan ve cesaretiyle de "tez" kavramına anlam kazandıran çalışmalara verilen destek ve övgü, sevinç verici boyuttadır.

Tezimin hazırlanışında bana yol gösteren hocam ve danışmanım Sayın Doç.Mutlu Torun'a, arşivinden yararlandığım Sayın Doç.Fikret Kutluğ ve Sayın Dr.Cahit Öney'e; Öğretim Görevlileri Sayın Fatma Adile Başer, Sayın Mithat Arısoy ve Sayın Aykan Özgün'e; mûsikîmize hizmet için 25 yıldan bu yana araştırmalar yapan Sayın Ekrem Ermiş'e teşekkürü borç bilirim.

H.Hande Çetinkaya

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	I
ÖZET	v
SUMMARY	vii
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
BÖLÜM 2. BESTE FORMU	2
BÖLÜM 3. DEVR-İ KEBİR USÛLÜ	4
3.1. 20. yüzyıldan Önceki Devr-i Kebir	5
3.1.1. Merâgâlı Abdülkâdir'de (15.yy.)	6
3.1.2. Kantemiroğlu'nda (1673-1727)	7
3.1.3. Abdülbâki Nâsır Dede'de (1765-1821)	8
3.1.4. Hamparsum'da (1768-1839)	9
3.2. 20. yüzyılda Devr-i Kebir	10
3.2.1. Rauf Yektâ'da	11
3.2.2. Dr.Subhi Ezgi'de	12
3.2.3. Yılmaz Öztuna'da	13
3.2.4. Haydar Sanal'da	14
3.2.5. M.Hurşit Ungay'da	15
3.2.6. İ.Hakkı Özkan'da	20
3.3. 28 Zamanlı Devr-i Kebîr	21
3.3.1. Günümüzdeki Devr-i Kebîr Usûlünün Velveleli ve Velvelesiz Vuruşlarının Karşılaştırılması	22
3.3.2. Devr-i Kebîr ve Diğer 28 Zamanlı Usûller	23
3.3.3. Devr-i Kebîr'in Dokusu ile Benzerlik Gösteren Usûller	24
3.3.3.1. Usûllerin Sonlarındaki Benzerlikler	25

	Sayfa
3.3.3.2. Usûllerin Başlarındaki Benzerlikler	26
3.3.3.3. Usûllerin Orta Bölümlerindeki Benzerlikler	27
3.3.3.4. Usûllerde Çapraz Benzerlikler	28
BÖLÜM 4. DEVR-İ KEBİR BESTELERDE ARUZ-USUL İLİŞKİSİ	30
4.1. Güfteleri, Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün (Fâ'lün) Veznindeki 13 Devr-i Kebîr Bestede Arûz-usûl İlişkisi	30
4.2. Güfteleri, Arûz Kuralları Gereği Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Fâilün (Fâ'lün) Vezninde Olan 2 Devr-i Kebîr Bestede Arûz-usûl İlişkisi	73
4.3. Güftesi, Mütefâilün Feûlün Mütefâilün Feûlün Veznindeki Devr-i Kebîr Bestede Arûz-usûl İlişkisi	82
4.4. Güftesi, Mefûlû Fâilâtü Mefâîlû Fâilün Veznindeki Devr-i Kebîr Bestede Arûz-usûl İlişkisi	85
4.5. 17 Devr-i Kebîr Bestenin İncelenmesinden Çıkan Sonuçlar	89
4.6. Notası Verilemeyen 12 Devr-i Kebîr Bestenin Kronolojik Dizimi	90
4.7. Notaları Günümüze Gelmeyen Devr-i Kebîr Bestelerin Kronolojik Dizimi	91
4.8. İtrî'nin Makamı Bilinmeyen Kayıp Devr-i Kebîr Besteleri	92
BÖLÜM 5. BÜYÜK USÛLLER VE BAŞKA FORMLAR İÇİNDE DEVR-İ KEBİR	93
5.1. Zincir Usûlü İçinde Devr-i Kebîr	93
5.2. Darbeyn Bestelerde Devr-i Kebîr	93
5.3. İtrî'nin Nev â-Kâr'ı İçinde Devr-i Kebîr	102
5.4. Hatîpzâde'nin Rast Kâr-ı Nâtık'ı İçinde Devr-i Kebîr	103
5.5. Âyinlerde Devr-i Kebîr	103
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	110
KAYNAKLAR	111
ÖZGEÇMİŞ	112

ÖZET

Notası sunulan en eski eser, İtrî'nin (1640-1712) Hisar Murabbâ Beste'sinin usûlü, 28 zamanlı Devr-i Kebîr'dir. Marâgâlî Abdülkâdir (15.yy), Fahtî usûlünün 3 şeklin-den sonuncusu olan 28 zamanlı:

ten te ne nen te ne nen te ne nen
ten te ne nen te ne nen te ne nen

kalıbı ile (6-4-4-6-4-4) bugünkü şekliyle Devr-i Kebîr usûlünü târif etmiştir. Hamparsum'da (1768-1839) Devr-i Kebîr usûlü 14 zamanlı görülüyorken, Haydar Sanal'da (mehter Mûsikîsi) 14 ve 28 zamanlı olmak üzere iki şekli mevcuttur. Abdülbâkî Nâsır Dede (1765-1821) bu usûlü 28 zamanlı ve iki değişik şekilde târif etmiştir.

Devr-i kebir usûlünün kullanıldığı türler (formlar); Peşrev, Beste, Âyin, Kâr-ı Nâtık ve kâr'dır. Devr-i kebîr usûlü bu formlar içinde, Mevlevî mûsikîsinde "muzaaf" hâliyle kullanılmıştır.

İnceleme konusu Devr-i Kebîr Beste'lerde usûl, genellikle Fâilâtün'lü vezinle bağdaşmış ve 1 mısra 2 usûlde bitmiştir.

Fâi	lâ	tün	Fâi	lâ	tün	Fâi	lâ	tün	Fâi	lün
6	4	4	6	4	4	6	4	4	6	8

4 4
lün Karar Hecesi
(Vay, Hey Cânım...)

Tesbiti yapılan 40 Devr-i kebîr Beste'den 17'si kronolojik sıra tâkîb edilerek sunulmuştur. Bu sıralamada ayrıca, güfteleri vezinlere göre sınıflandırma uygulanmıştır. Notaları verilemeyen 23 eserden, 9'u günümüze sadece güfteleriyle gelmiş, 12'si kayıtlı görülen T.R.T.'den araştırılmış fakat bulunamamış, 2'si ise Hrî'nin makâmı bilinmeyen

kayıp bestelerinin arasında yer almıştır. Bu eserlerin güfteleri ve vezinleri ayrı bir bölüm halinde sunulmuştur.

Terkibinde Devr-i keb  r us  l  n  n kullanıldığı başka us  ller ve formlarla ilgili   zet bilgiler, ayrı bir bölümde incelenmiştir.

İncelenen Devr-i Keb  r Beste'lerde, m  sik  mizde az rastlanılan terennümsüz murabb     rneđi 4 adettir. Yine, Beste formunda az görülen us  l ge  gisine ait (Dilhayat Kalfa'nın M  hur Bestesi) 1 adet eser mevcuttur. İçinde saz payı bulunan (Hacı S  dullah Ağa'nın Hicazk  r Beste'si) Devr-i Keb  r Beste ile güfteleri iki mısır   halinde olan 3 Devr-i Keb  r Beste de, inceleme konusu Devr-i Keb  r Beste'lerde görülen istisn  lardır.

Devr-i Keb  r Beste'lerin:

- Aruz vezninde oluşturuları,
- Bir gazel'in iki beyitinin bestelenmesinden oluşturması,
- Kafiyelerinin A A B A şeklinde oluştur,
- 1., 2., 4. mısır  lardaki ezgi ortaklığı,
- Zem  n ve miy  n terenn  mlerinin ortaklığı...

gibi özellikleri, genel olarak, diğer us  llerdeki Beste'lerle ortak   zelliklerdir.

SUMMARY

The oldest musical composition which has been noted, belongs to İtrî (1640-1712) and it is called Hisar Murabba Composition. This composition's tone sequence has 28 periods and it has a specific ryhtym so called Devr-i Kebîr. Abdülbâkî from Maraga (15 th century) described Devr-i Kebîr, with it's own form that is used today in the form which can be seen below:

Ten te ne nen te ne nen te ne nen

Ten te ne nen te ne nen te ne nen

This form (6-4-4-6-4-4) comes from Fahti tone sequence which has three styles and this is from the last style. It has 28 periods. Although Devr-i Kebîr was used in 14 periods by Hamparsum (1768-1839), in Mehter Music it has both 14 and 28 periods. Abdülbâkî Nâsır Dede (1765-1821) depicted this sequence in 28 period and in two ways.

In this research, the noted 17 musical composition is Devr-i Kebîr in 28 periods.

There are some common similasities between Devr-i Kebîr compositions and other composition sequences:

- Written in aruz, (a articular style of Turkish literature)
- Composed two complets which are taken from a gazel,
- The rhyme is A A B A,
- The corporation of melody in the 1st, 2nd and 4th lines.
- The corporation of low and high-pitch hummay.

The sequence in the presented compositions is 28/4. The form in the compositions is Fâilâtün.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Klâsik Türk Mûsikîsi sözlü eserlerinde;

- usûl,
- güfthenin edebî özellikleri,
- terennümlü veya terennümsüz oluşu,
- saz payı bulunup bulunmaması... gibi unsurlar, genellikle "form" belirleyici

olmaları sebebiyle önemlidir. Bu unsurlar ışığında, "müzisyen" ve "müzikolog"ların yapacakları her çalışma, "eski ustaların tesâdüfî beste yapmadıkları" sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Dîvan Edebiyatında yer alan bazı nazım şekillerinin (gazel, müstezad, şarkı...) mûsikîmizde de aynı adlarla birer mûsikî formu olarak karşımıza çıkması, aruz nazariyatında yeralan (dâire, bahr) kavramların, edvârlarda usûl terminolojisinde de geçmesi: nazım şekilleri - mûsikî formu, arûz - usûl... gibi bağlantıların kurulmasına ve bu konularda düşünmeye sevk etmektedir.

"Aruz-usûl" ilişkisi konusunda bugüne dek yapılan çalışmalar, bestekârlarımızın kullanacakları usûle uygun vezin tercihi yaptıkları istikâmetinde sonuçlanmaktadır. Bu sebeple "Devr-i kebîr besteler ve aruz vezni" konusu incelemeye alınmıştır.

BÖLÜM 2. BESTE FORMU

"... Beste, Farsça "Bağlanmış demektir. Sözlerle nağmelerin birbirine bağlanması anlamında kullanıldığı anlaşılır. Bestelerin güftesi her zaman "gazel" tarzından alınmıştır ve dört mısralıdır. Bu sebeple "Dörtlü" anlamına gelen "Murabbâ Beste" denir..."(1).

Bu nedenle Devr-i kebîr Bestelerin inceleme safhasında (bölüm 4) eserlere, "Murabbâ Beste" isimlendirmesi yapılmıştır.

"... Besteler çok zaman büyük usûllerle ölçülmüşlerdir. Bazıları küçük usûldedir. Fakat hiçbir zaman Beste'lerin usûlleri aksak olan usûllerden seçilmez.

Bazı "Beste"lerde terennüm yoktur. Bazılarının terennümü vezinli ve kâfiyelidir. Kendi başlarına bir anlamı olmayan, fakat biraraya geldikleri zaman usûl ile yakından ilgili bir gidiş gösteren hece gruplarına (yel lel li, Ten nen mi) "ikâf terennüm", kendi başlarına anlamı olan söz gruplarına (Hey mîrim, A cânım...) "Lâfzî terennüm" denir..."(1).

"... Terennümsüz bir murabbâ'nın yapısı şu şekildedir:

1. mısra, makamın karakteristik seyri ile bestelenir. (Matla) adını alan bu bölme-yi (A) harfi ile ifade edebiliriz.

2. mısra aynen 1. mısranın ezgisi ile okunur (cedvel) adını alan bu bölme-yi de yine (A) harfi ile gösterebiliriz.

3. mısra farklı bir ezgiyle okunur (Miyân-hâne) adını alan bu bölmede, geleneğe uyularak, çok kere başka makama geçgi yapılır ya da hiç değilse, makam seyri sahası genişletilir. Bu bölme-yi (B) harfi ile ifade ederiz.

4. mısra aynen 1. ve 2. mısraların ezgisi ile okunur. (Teşyî) adını alan bu bölme-yi gene (A) harfi ile gösteririz.

Murabbâ bu yapısıyla, eski formlar arasında gördüğümüz (Amel)'in aynıdır. A A B A bölmelerinden oluşan bu form, Batı müziğinde 3 bölmeli şarkı (lied) formunun (ilk A'nın tekrarlanması ile meydana gelen) özel dörtlü hâlini andırmaktadır..."(2).

(1) Türk Müsîkîsi Nazariyatı ve Usûlleri, İ.Hakkı Özkan, İstanbul, 1982.

(2) Doç.Yalçın Tura, Form Bilgisi Ders Notları, İstanbul, 1992.

"... Genel olarak Murabbâ Besteler şu şekildedir:

1. mısra A	]	Zemin Hâne
Terennüm B		
2. mısra A	]	Nakarat Hâne
Terennüm B,		
3. mısra C	]	Miyân Hâne
Terennüm B		
4. mısra A	]	Nakarat Hâne
Terennüm B		

Her mısraın sonunda hiç değişmeyen bir terennüm vardır. Bazı Beste'lerin miyânlarının sonunda ayrı bir terennüm de olabilir..."(3).

Genel anlatımı yapılan "Beste" formu, kullanılan usûller, güfteler ve vezinler gibi unsurlarla değişik özellikler sergilerler. İnceleme konusu Devr-i kebîr Bestelerde müzikal analiz yapılmamış, usûl-vezin unsurları göz önüne alınmıştır. Yapılan inceleme sonuçları 4.Bölümde yer alacaktır.

(3) Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, İ.Hakkı Özkan, İstanbul, 1982.

BÖLÜM 3. DEVR-İ KEBİR USÛLÜ

"... Büyük usûllerin içinde önemli bir yeri olan Devr-i Kebîr Usûlü, yirmisekiz zamanlıdır. Bilhassa peşrev yapımlarında kullanılmıştır. Dînî mûsikî formu olan mevlevî mûsikîsinde önemli bir yeri vardır. "Büyük dönüş" "büyük devir" anlamına gelir. Semâ âyinlerinde peşrevle birlikte semâzenler yürüyerek üç kere devir yaparlar. Her devirde Postnişin (Şeyh Efendi)'i selâmlarlar. Bu merâsım bitinceye kadar peşrev devamlı çalınır (Bitince tekrar başa dönülür). Kudüm usûllerinde, yâni velvelesinde, iki Devr-i Kebîr Usûlünün velveleleri ayrı ayrı yapılarak birbirine eklenmiş ve buna Muzaaf Devr-i Kebîr denilmiştir..."(4)

"... Devr-i kebîr çok kullanılmış bir usûldür ve çok âhenklidir. Bu usûl ile ölçülmüş besteler, ikinci bestedirler. Devr-i kebîr usûlünde: 1. darb kuvvetli, 2. yarı kuvvetli, 3. yarı kuvvetli, 4. kuvvetli, 5. yarı kuvvetli, 6. ve 7. zayıf, 8. yarı kuvvetli, 9. kuvvetli, 10. yarı kuvvetli, 11. zayıf, 12. kuvvetli, 13. yarı kuvvetli, 14. kuvvetli, 15. kuvvetli, 16. kuvvetli, 17. zayıf, 18. yarı kuvvetli, 19. zayıftır..."(5)

Devr-i kebîr usûlünün Beste Formundaki işleniş i ile ilgili sonuçlar Bölüm 4.5'de sunulacaktır.

(4) Türk Mûsikîsinde Usûller ve Kudüm, M.Hurşit Ungay, İstanbul, 1981.

(5) Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, İ.Hakkı Özkan, İstanbul, 1982.

3.1. 20. yy'dan Önceki Devr-i Kebîr

3.1.1. Merâgâlı Abdülkâdir'de (15.yy) Devr-i Kebîr

3.1.2. Kantemiroğlu'nda (1673-1727) Devr-i Kebîr

3.1.3. Abdûlbâkî Nâsır Dede'de (1765-1821) Devr-i Kebîr

3.1.4. Hamparsum'da (1768-1839) Devr-i Kebîr.

*** Seydî'de (15. y.y.) Devr-i Kebîr usûlüne rastlanmamıştır.**

* Arısoy, Mithat. Seydî'nin El Matla'ı üzerine bir çalışma, Tez, İstanbul 1988.

3.1.1. Merâgâlî Abdülkâdir'de (15. yy) Devr-i Kebîr Usûlû

Abdülkâdir'in devirlerini verdiği usûllerin 9c sırasında yer alan Fahti usûlünün 28 zamanlı terkîbî, Devr-i Kebîr'in (6-4-4-6-4-4) şeklini anlatmaktadır(6).

9. Fahti

c. (28 zamanlı)

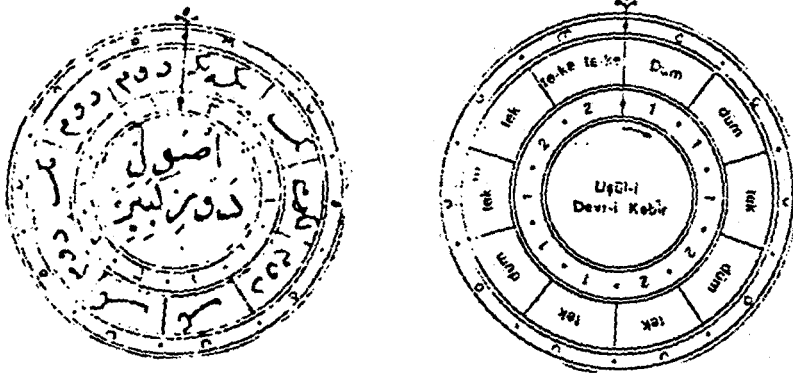
ten tenenen tenenen tenenen

ten tenenen tenenen tenenen

(6) Bardakçı, Murat. Marâgâlî Abdülkâdir. s.86, İstanbul 1986.

3.1.2. Kantemiroğlu'nda (1673-1727) Devr-i Kebîr Usûlû (7)

Devr-i Kebîr Usûlû

Düm	düm	tek	düm	tek	tek	düm	tek	tek	te-ke	te-ke
1	1	1	2	2	1	1	1	2		2

(7) TURA, Yalçın. Kitâb-ı ılmü'l-mûsikî alâ Vechi'l Hurûfat Tercüme, Transkripsiyon, Tıpkı Basım, 1.C., 3.-4.f., s.164-165, İstanbul 1976.

3.1.3. Abdülbâkî Nâsır Dede'de (1765-1821) Devr-I Kebîr Usûlü. (8)

Devr-i kebîr; Haff-i şâfî ile yirmisekizdir.

Şekli budur:	Düm	Düm	Tek	Düm	Tek	Te-Ke	Düm	Tek
	2	2	2	1	1	1	1	4
Tek	Düm	Tek	Düm	Tek-Kâ	Tek-Kâ			
4	2	2	2	2	2			

3.1.4. Hamparsum'da (1768-1839) Devr-I Kebîr Usûlû. (9)

14 Devrikebîr : : • • • • • : : ~ ~ ~

Birim zamanı (♪) ise transkripsiyonu şöyledir:

Düm Düm tek teke teke düm tek tek tek düm düm Tâhek teke teke =14

3.2. 20. yy'da Devr-I Kebîr Usûlünün Şemaları

3.2.1. Rauf Yekta'da Devr-I Kebîr

3.2.2. Dr.Suphi Ezgi'de Devr-I Kebîr

3.2.3. Yılmaz Öztuna'da Devr-I Kebîr

3.2.4. Haydar Sanal'da Devr-I Kebîr

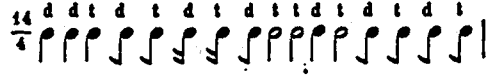
3.2.5. M.Hurşit Ungay'da Devr-I Kebîr

3.2.6. İ.Hakkı Özkan'da Devr-I Kebîr

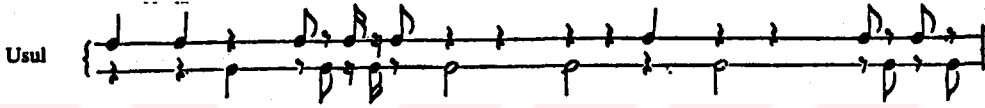
3.2.1. Rauf Yektâ'da Devr-I Kebîr (10)

25. Devri Kebir Usulü

Büyük devir mânâsına gelen bu usulün iki şekli vardır. Evvelâ aşağıda görülen şeklini inceleyeceğiz:

Devri kebirin bu şekli münhasıran Mevlî "âyinlerinde" kullanıldığı için bu usule ait örnek tabiatıyla onlara has musikiden seçilmiştir:

26. Devri Kebir Usulü (2. Şekil)

Devri kebirin ikinci şekli şu suretle teşekkül eder:

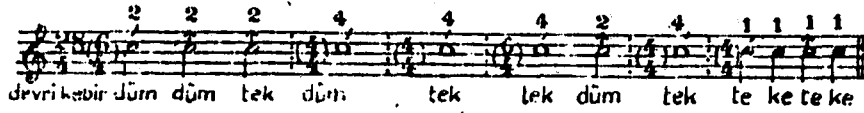
Burada birinci bölümünü vermiş olduğumuz *peşrev*, Doğu'nun klasik musiki konserlerinde bir nevi giriş olup, İstanbul'da klasik Türk musikisinin haklı olarak en iyi bestekârı bulunan dostum Dr. Suphi Bey'e aittir.

3.2.2. Dr.Subhi Ezgi'de Devr-i Kebîr Usûlû.

Devrikebir ve nimdevir ölçüleri

Bu ölçününde, nimdevir ve devrikebir adlarıyla iki nevi vardır: Devrikebir yukarıda tavsif ettiğimiz devri revan ölçüsünün zamanlarına müsavi birer zaman daha katılmaal ile husule getirilmiştir; bu vechile ika' bakımından ondan farklıdır; bu usul başta bir yürük semâi, sonra zamanları müctemi iki adet sofyan ve yine bu vechite bir yürük semâi ve iki sayı sofyanın terekkeb etmiş yirmi sekiz zamanlı bir ölçüdür; şekli notada yazılıdır: Donanımında $\frac{8}{8}$ veya $\frac{28}{4}$

lûkle yazılır; mürekkebi olduğu küçük ölçüleri noktalı hatlarla ayırmak fâideli olur; usulde birinci düm

kavî, ikinci düm kavî ve üçüncü tek nimkavî, dördüncü düm ve beşinci tek altıncı tek kuvvâli, yedinci düm nimkavî, sekizinci tek kuvvâli, dokuzuncu te kuvvâli, onuncu ke zaîf, on birinci te nimkavî, on ikinci ke zaîfdir; umumî kâideye göre iki el ile on iki darbede vurulur; sondaki dört zamanlı tek iki eller kaldırılmak suretile beraberce vurulur; Devrikebirin birinci ve ikinci mertebeleri çok kullanılmıştır; hareketler orta, ağırca, ağırdır; bu ölçü ile peşrevler, besteler, ilâhîler, ayınî şerifler yapılmıştır.

3.2.4. Haydar Sanal'da Devr-i Kebîr (11)

Devr-i kebir

Devr-i kebir usulü mehter havaları notalarında 14 ve 28 zamanlı olarak geçmektedir. Kantemiroğlu'nun tesbiti usulü yine intikal devresinde yakalamıştır:

Düm düm tek düm tek tek düm düm tek teketeke
1 1 1 2 2 1 1 1 2 2

Usulün zamanları toplamı 14'tür, fakat sondaki «teketeke» lerde zamanların bir kere daha bölünmesi usulün 28 zamanlı olmasını icap ettirir. Biz mehter havalarda da rasladığımız üzere devr-i kebir'in iki şeklini de yazıyoruz:

Eski Devr-i kebir:

Düm düm tek düm tek tek düm düm tek teke
1 1 1 2 2 1 1 1 2 2

Usul bu hali ile şimdiki «devr-i revân» a çok benziyor.

Yeni Devr-i kebir:

Düm düm tek düm tek tek düm tek teke teke
2 2 2 4 4 4 2 4 2 2

Görülüyor ki bu devr-i kebir'in aslından farkı hemen hemen bütün zamanların iki misline çıkarılması ile yedinci vuruş olan tek'in bir sonrakı düm zamanına kadar uzamasıdır; ikisi arasında mertebe farkı vardır. Devr-i kebir'in bir de mevlevihaneler'de gelişmiş, 28 zamanlısının da velveleli tarzı vardır ki buraya almadık. Mamafih Kantemiroğlu'nun usul listesi devr-i kebir'in 56 zamanlı olan bu üçüncü mertebesini de içine alacak bir genişliktedir:

	<u>Vezn-i kebir</u>	<u>Vezn-i sagir</u>	<u>Vezn-i asgar-üs-sagir</u>
Devr-i kebir	14	28	56

Devr-i kebir usulü ile Nefîri Behram'ın neva peşrevi (14/8) ve «Alay düzen» peşrevi (28/8) bestelenmiştir.

3.2.5. M.Hurşit Ungay'da Devr-I Kebîr Usûlû

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₁		
TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TEK ₂	TEK ₂
TEK ₂	DÜM ₂	DÜM ₂	TA ₂		
HEK ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	

KLÂSİK ESERLERDE KULLANILAN ŞEKİL:

2.ŞEKİL

DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₁	
TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TEK ₄
TEK ₄	DÜM ₂	TA ₂		
HEK ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁

USÛL NOTASI:

28
4
1.ŞEKİL

DÜM DÜM DÜM

TEK

TE DÜM

TEK KE TEK TEK

TEK DÜM DÜM TA

HEK

TEK TEK KÂ KÂ

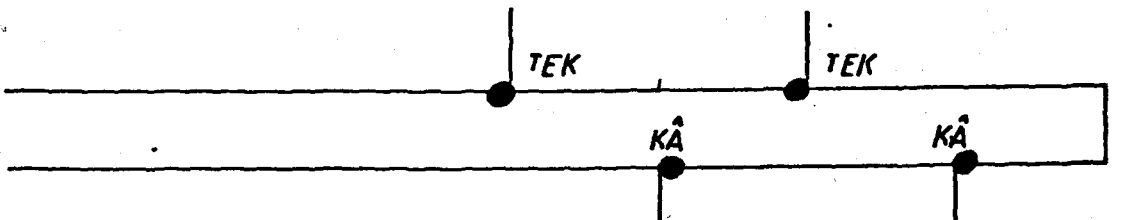
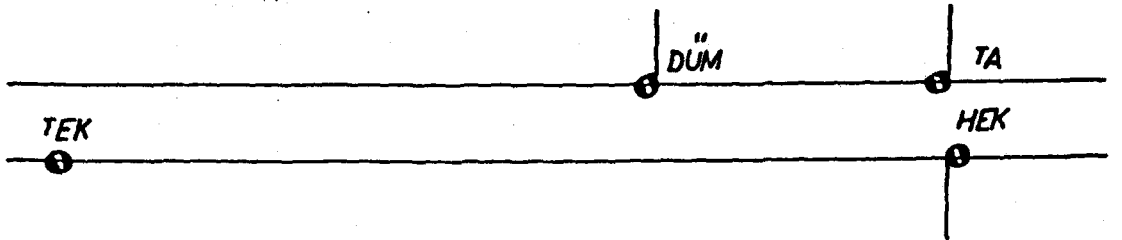
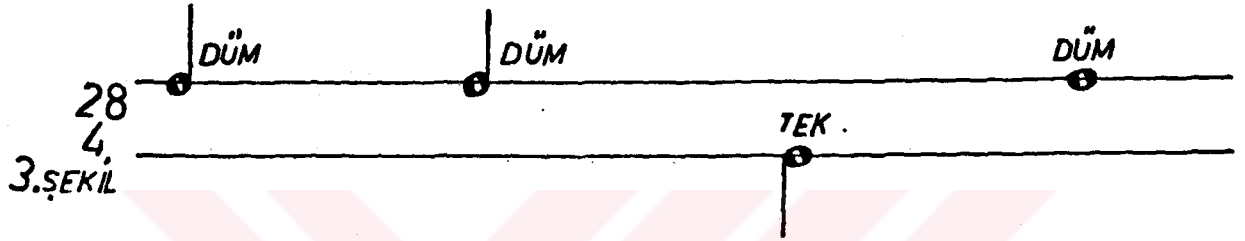
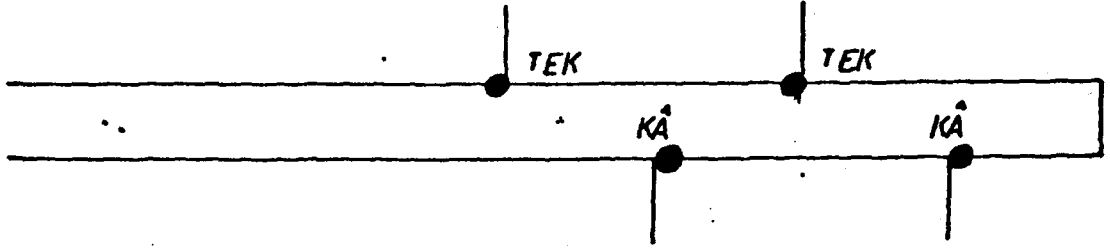
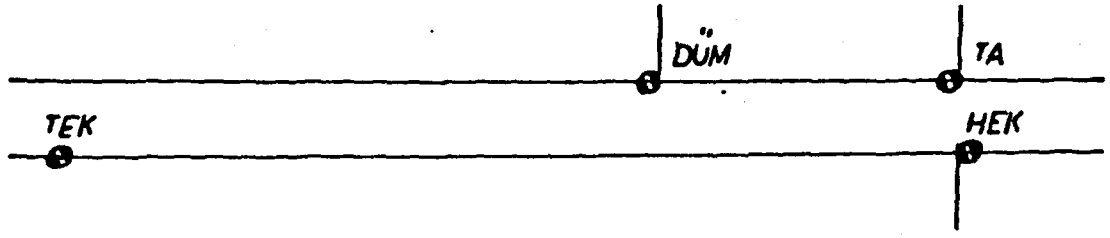
28
4
2.ŞEKİL

DÜM DÜM DÜM

TEK

TE DÜM

TEK KE TEK

MUZAAF DEVR-I KEBİRİN VELVELELİSİ;

56
4

The musical notation is presented on seven staves. The first staff begins with a 56/4 time signature. The notation uses a system of dots and vertical lines to represent notes and rests, with lyrics written above or below. The lyrics include: DÜM, TEK, TE, KE, KÂ, HEK, ME, and DÜ. The notation is organized into measures, with some measures containing multiple notes or rests. The overall structure is a complex rhythmic pattern typical of Ottoman music notation.

DÜM DÜM DÜM

TEK TE KE TEK TE KE

DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TE KE

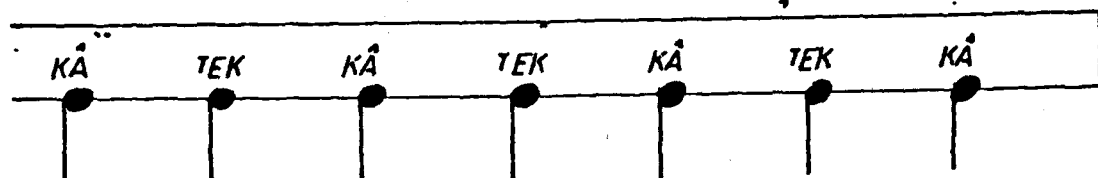
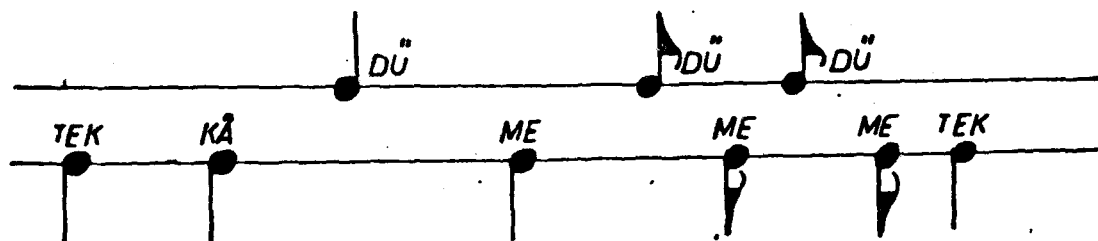
TEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK

TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

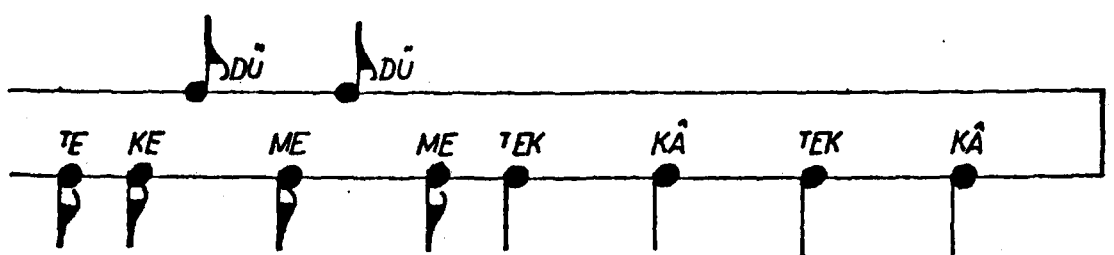
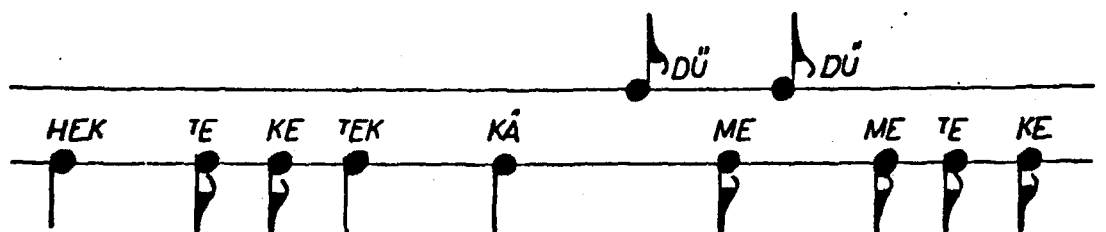
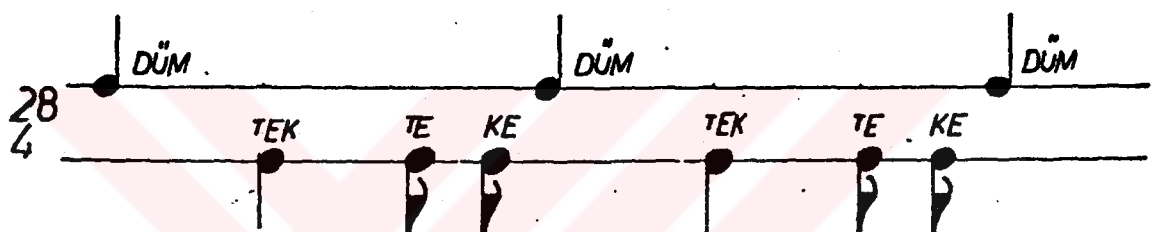
HEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ

DÜ DÜ DÜ

TE KE ME ME ME TEK KÂ

VELVELESİ:

3.2.6. İ.Hakkı Özkan'da Devr-i Kebîr Usûlü

The image displays musical notation for the Devr-i Kebîr Usûlü, organized into two main systems. Each system consists of a vocal line (top) and a rhythmic line (bottom).

System 1 (Top):

- Vocal Line:** Labeled "Nim Devir'in ilk 14 zamanı" and "Nim Devir'in son 8 zamanı". The notes are: Düm 2, Düm 2, Düm 2-3-4, Düm 2, Te, Te.
- Rhythmic Line:** Labeled "Tek 2", "Tek 2-3-4", "Tek 2-3-4", "Tek 2-3-4", "Ke", "Ke".

System 2 (Middle):

- Vocal Line:** Labeled "Nim Devir'in ilk 10 zamanı (velveleli)" and "Nim Devir'in son 12 zamanı". The notes are: Düm 2, Düm 2, Düm, Te, Düm, Düm 2, Düm 2, Te, Te.
- Rhythmic Line:** Labeled "Tek 2", "Tek", "Ke", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Te 2", "Hek 2", "Ke", "Ke".

System 3 (Bottom):

- Vocal Line:** Labeled "Aad Darylar". The notes are: Düm, Düm, Tek, Düm 2, Tek 2, Tek 2, Düm, Tek 2, Te, Ke.
- Rhythmic Line:** Labeled "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2", "Tek 2".

The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines, along with a large bracket on the right side labeled "Muzaaf Devr-i Kebîr".

Birinci 14/2'liğin velvelesi bizim 28/4'lükte gördüğümüz velvenin aynısıdır. Esasen her iki 14/2'lik de aslında 28/4'lüktür. Fakat Mevlevî âyinlerinde baştaki pîşrevde kudümler yukarıdaki gibi Muzaaf Devr-i Kebîr velvesi vururlar.

3.3. 28 Zamanlı Devr-I Kebîr

3.3.1. Günümüzdeki Devr-I Kebîr Usûlünün Velveleli ve Velvelesiz Vuruşlarının Karşılaştırılması

3.3.2. Devr-I Kebîr ve diğer 28 zamanlı usûller

3.3.3. Devr-I Kebîr'in Dokusu ile Benzerlik Gösteren Usûller

3.3.3.1. Usûllerin Sonlarındaki Benzerlikler

3.3.3.2. Usûllerin Başlarındaki Benzerlikler

3.3.3.3. Usûllerin Orta Bölümlerindeki Benzerlikler

3.3.3.4. Usûllerde Çapraz Benzerlikler

3.3.1. Gönümüzdeki Devr-i Kebîr Usûlünün Velveleli ve Velvelesiz Vuruşlarının Karşılaştırılması

Devr-i Kebîr 28/4

Velvelesiz (19 darp)

DÜM DÜM DÜM TE DÜM DÜM DÜM TE TE

DÜMDÜM DÜM TEK KE TEK TEK TEK TA HEK KE KE

TEK TE KE TEK TE KE KA ME TEK TE KE TEK KA ME TEK TE KE TEK KA TEK KA

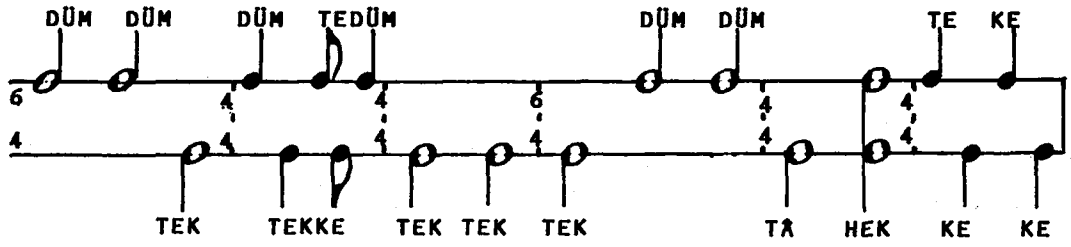
Devr-i Kebîr 28/4

Velveleli (35 darp)

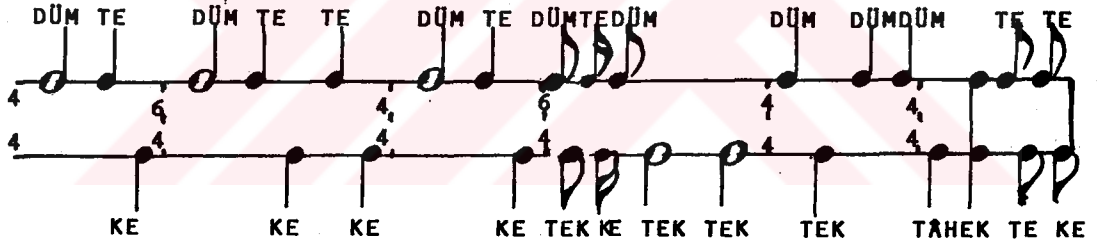
Yukarıdaki mukayese, Devr-i Kebîr usûlünün darp sayısının, velveleli vuruşta 19'dan 35'e yükseldiğini göstermektedir.

3.3.2. Devr-i Kebîr ve diğ̃er 28 zamanlı usûller.

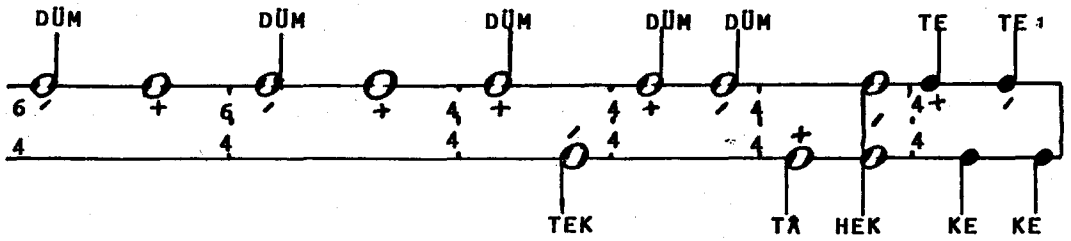
Devr-i Kebîr 28/4 (19 darp)

Remel 28/4 (28 darp)

Firengîfer 28/4 (14 darp)

3.3.3. Devr-I Kebîr'in Dokusu İle Benzerlik Gösteren Usûller

3.3.3.2. Usûllerin Başlarındaki Benzerlikler

Devr-i Kebîr 28/4 (19 darp)

DÜM DÜM DÜM TE DÜM DÜM DÜM TE TE

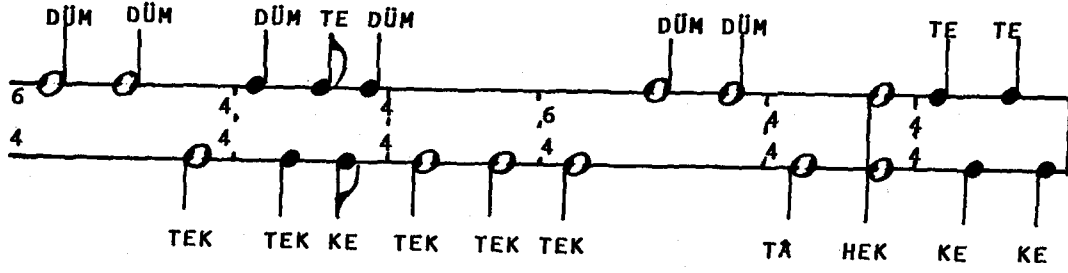
TEK TEK KE TEK TEK TEK TA HEK KE KE

DÜM DÜM

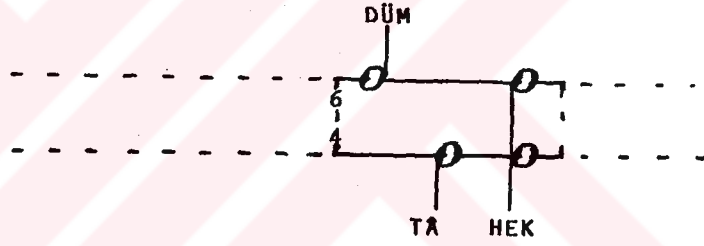
Nîm Devir 18/4

3.3.3.3. Usûllerin Orta Bölümlerindeki Benzerlikler

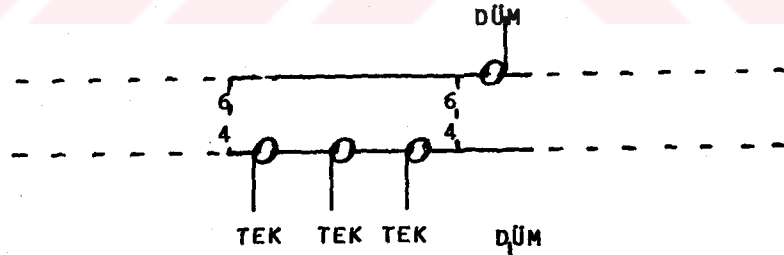
Devr-ı Kebîr 28/4 (19 darp)

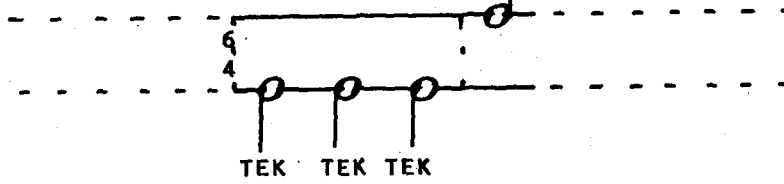
Nîm Çember 12/4

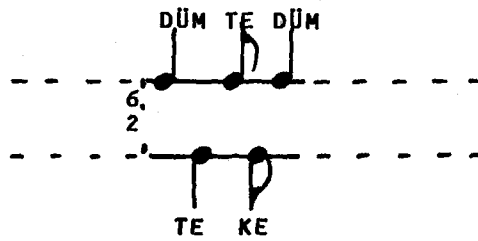
Fahte 20/4

Çember 24/4

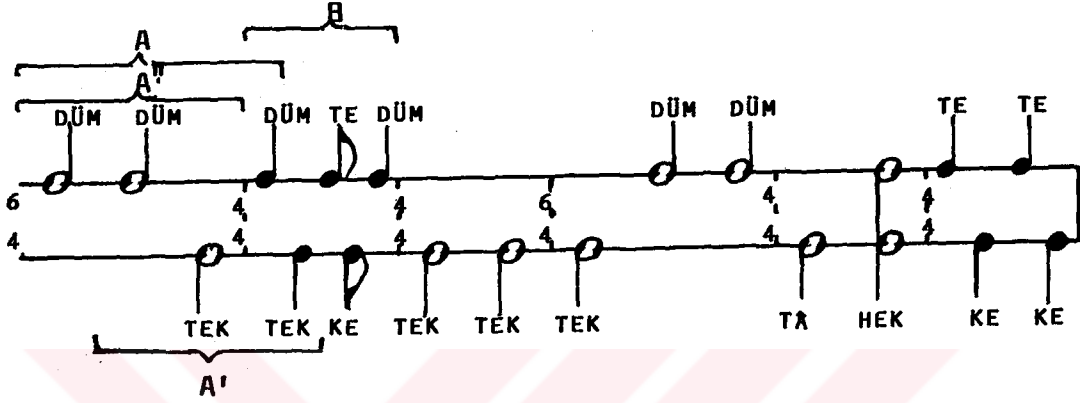

Sakîyl 48/2

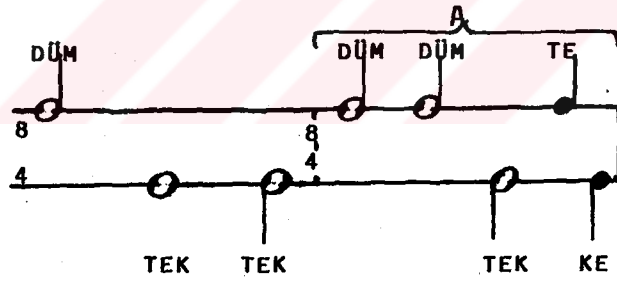

3.3.3.4. Usûllerde Çapraz Benzerlikler

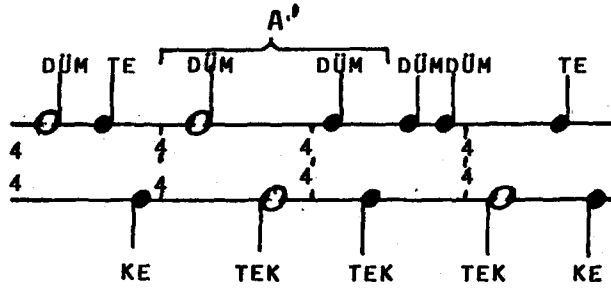
Devr-i Kebîr 28/4 (19 darp)

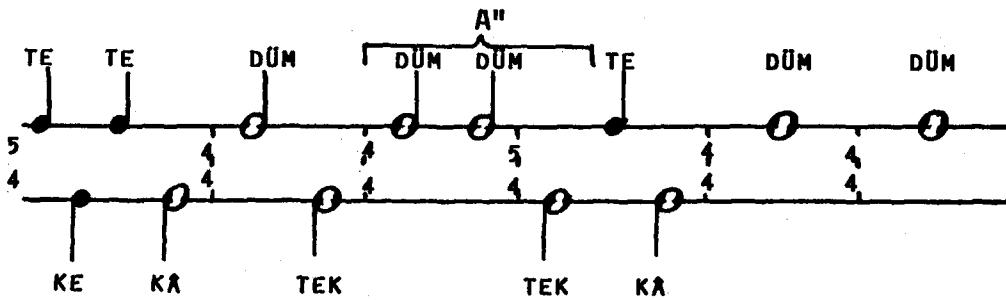
Çifte Düyek 16/4

Fer 16/4

Evsat 26/4

Remel 28/4

Musical notation for Remel 28/4. The melody is written on a single staff with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The notes are: DUM TE, DUM TE, TE, DUM TE, DUM TE, DUM, DUM DUM, TE. The lyrics are: KE, KE, KE, KE, TEK, KE, TEK, TEK, TEK, TEK, KE. There are fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a 'B' marking above the melody.

Muhammes 32/4

Musical notation for Muhammes 32/4. The melody is written on a single staff with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The notes are: DUM TE, DUM, DUM DUM, TE, DUM, TE, DUM, TE, TE. The lyrics are: KE, TEK, TEK, KE, TEK, KE, TA, HEK, KE, KE. There are fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and an 'A' marking above the melody.

Hafif 32/4

Musical notation for Hafif 32/4. The melody is written on a single staff with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The notes are: DUM, DUM, DUM TE, DUM, DUM TE, DUM DUM, DUM TE, DUM, TE, TE. The lyrics are: TEK, TEK, TEK, TEK, KE, TEK, TEK, KE, TEK, KE, TEK, KE, TA, HEK, KE, KE. There are fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and a 'B' marking above the melody.

Sakîyl 48/2

Musical notation for Sakîyl 48/2. The melody is written on a single staff with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The notes are: DUM TE, DUM TE, TE, DUM TE, DUM TE, DUM, DUM DUM, TE, DUM TE, DUM, TE, TE. The lyrics are: KE, KE, KE, KE, TEK, KE, TEK, TEK, TEK, KE, TA, HEK, KE, KE. There are fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and 'A' and 'A'' markings above the melody.

4. DEVR-İ KEBİR BESTELERDE ARUZ-USUL İLİŞKİSİ

4.1. Güfteleri Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilü(Fâ'lün) Veznindeki 13 Devr-i Kebîr Bestede Arûz-Usûl İlişkisi

Güftenin İlk Mısraı ve Makamı

Bestekârı

- 1- Câm lâlidir senin âyîne rûyi enverin Hisâr/ltri (1640-1712)
- 2- Mevsim-i gül fasl-ı bülbül nevbahâr eyyâmıdır
(NÜHÜFT/Âheni Mehmet Çelebi (?-1700))
- 3- Gülsitân-ı nakş-ı hüsnünden bahâristan yazar
SABÂ/Zaharya (?-1740?)
- 4- Berg-i gül ey gonca-fem sen gibi ter-damen midir?
DÜĞÂH/Tabî Mustafa Efendi (1705-1765)
- 5- Tâbekey sînemde câ etmek cefâ vü kîneye
MÂHÛR/Dilhayat Kalfa (1710?-1780)
- 6- Dest-i sâkîden çekip câm-ı neşâtı cem gibi
TÂHİR BÜSELİK/Mehmet Ağa (?-1800?)
- 7- Ey şehenşâh-ı cihân-ârâ-yı nev tarzı usûl
HİCAZKÂR/Hacı Sâdullah Ağa (?-1801?)
- 8- Ber küşâ-yı ma'delet Hâkân-ı devrân dâimâ
ACEMAŞİRAN/Basmacı Abdi Efendi (1786-1851)
- 9- Sînede bir lâhza ârâm eyle gel cânım gibi
SÛZNÂK/Dellâlzâde (1797-1869)
- 10- Ol gülün gülzâr-ı hüsnü bâd-ı mihnet bulmasın
BAYÂTÎ/Zekâi Dede Efendi (1825-1897)
- 11- Gülsitân-ı dehre geldik reng yok bû kalmamış
BAYÂTÎ/Bolâhenk Nûri Bey (1834-1910)
- 12- Gülsitân-ı hüsnüne zülf sâye mi ey gonca verd
KÜRDİLİ HİCAZKÂR/İsmail Hakkı Bey (1866-1927)
- 13- Ben perîşanlıkta buldum rif'atı kâkul gibi
NİHÂVEND/Râkım Elkutlu (1872-1948)

H İ S A R B E S T E
(CÂM-I LÂ'LİNDİR SENİN ÂYİNE-RUY-İ ENVERİN)

UŞUL: DEVR-İ KEBİR

BUHÜRİ ZÂDE MUSTAFA İTRİ EFENDİ

28

CA.....Mİ LA..... LİN.....
A.....Dİ VAR..... CA.....
KİM.....HU MA..... Rİ.....

DİR..... SE NİN..... A.....
Mİ..... CE MİN..... A.....
OL..... MAZ..... EY..... SA.....

Yİ..... Yİ NE RU..... Yİ.....
Yİ..... Yİ NE İ..... İS.....
Kİ..... Kİ ŞA RA..... Bİ.....

E..... EN VE RİN..... A.....
KE..... KEN DE RİN..... A.....
KE..... KEV SE RİN..... SA.....

Yİ..... NE RU..... Yİ.....
Yİ..... NE İ..... İ.....
Kİ..... ŞA RA..... Bİ.....

EN..... VE RİN..... VAY
KEN..... DE RİN..... VAY
KEV..... SE RİN..... VAY

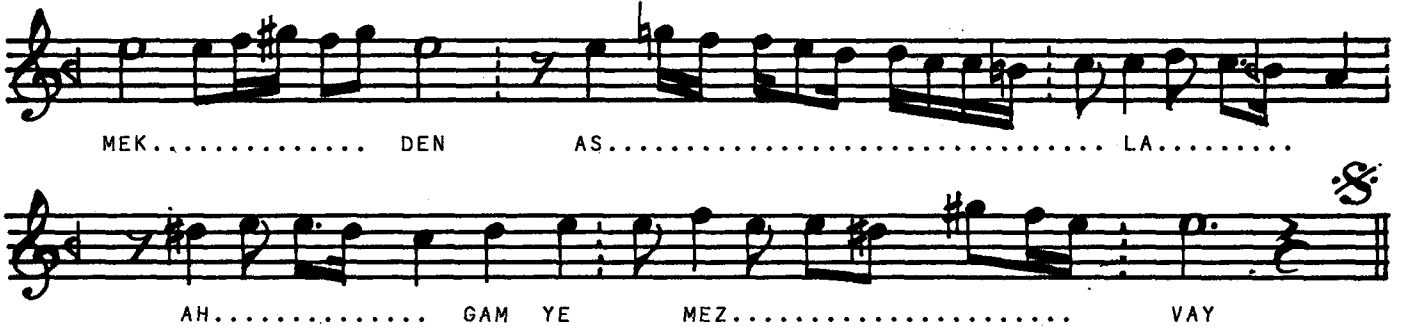
NU..... NU ŞE DEN..... LA.....

Lİ..... Lİ LE BİN..... ÖL.....

MEK..... DEN AS..... LA.....

AH..... GAM YE MEZ ÖL.....

HİSAR BESTE Devam 2

CÂM-I LA'LİNDİR SENİN ÂYİNE-RUY-İ ENVERİN
ADI VAR CÂM-I CEMİN ÂYİN-İ İSKENDERİN
NÜŞ-EDEN LÂ'L-İ LEBİN ÖLMEKDEN ASLA GAM YEMEZ
KİM HUMÂRİ OLMAZ EY SÂKÎ ŞARÂB-ı KEVSERİN

Hisar/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste

(Câm-ı lâ'lindir senin...)

Beste: Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi (1640-1712)

Câm-ı lâ'lindir senin âyine-rûy-i enverin

Adı var câm-ı cemin âyine-i İskenderin

Nûş eden lâ'l-i lebin ölmekden asla gam yemez

Kim humârı olmaz ey sâkî şarâb-ı kevserin

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: zemîn

M: Miyân

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesi), (Usûl geçgisi yok).

Esere giriş: usul başından güfte ile

Z: 3 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi) 2 usûl mıs.tamamı + 1 usûl mıs.ikinci yarısı

M: 3 usûl 2 usûl mıs.tamamı + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
Câ	mı	lâ	lin	dir	se	nin	a	yî	ne	rû	yi	en	ve	rin
5	2	3	4 1/2	4 1/2	1 1/2	3 1/2	4	5 1/2	1/2	4	4	5	2	3+4
							tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
							a	yî	ne	rû	yi	en	ve	rin (Vay)
							4	5	1	4 1/2	4	4 1/2	1 1/2	3 1/2 4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
Nûş	e	den	lâ	li	le	bin	öl	mek	den	as	la	gam	ye	mez
5 1/2	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4	4	5	1	4	3 1/2	1	1	3+1
							tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
							öl	mek	den	as	la	gam	ye	mez (Vay)
							4	4	2	4	4	1	1 1/2	3 1/2 4

NÜHÜFT BESTE

(MEVSİM-İ GÜL FASL-İ BÜLBÜL NEVBAHAR EYYÂMIDIR)

USUL: AĞIR DEVR-İ KEBİR

AHENİ MEHMET ÇELEBİ

20

AH ME MEV Sİ Mİ GÜL
 AH DE DEV Rİ İŞ RET
 AH DU DUR MA SUN EH

FA FAS LI BÜL BÜL
 NU NU ŞU MEY SEY
 Lİ Lİ HE VA KEŞ

NE NEV BE HA REY
 Rİ Rİ KE NA REY
 Tİ Tİ GÜ ZA REY

YA YA MI DIR CA NI MEY
 YA YA MI DIR CA NI MEY
 YA YA MI DIR CA NI MEY

NE SEY KEŞ NEV BE HA REY
 Rİ KE KE NA REY
 Tİ GÜ ZA REY

YA YA MI DIR HEY CA NIM HEY CA NIM
 YA YA MI DIR
 YA YA MI DIR

CŪ CŪY LAR OL

DU DU RE VAN E

ES Dİ NE Sİ Mİ

SUB HŪ DEM

NÜHÜFT BESTE (Devam)

MEVSİM-İ GÜL FASL-İ BÜLBÜL NEVBAHAR EYYÂMIDIR
DEVİR-İ İŞRET NÜŞ-U MEY SEYR-İ KENAR EYYÂMIDIR
CÜYLER OLDU REVAN ESTİ NESİM-İ SUBH U DEM
DURMASUN EHL-İ HEVA KEŞT-İ GÜZAR EYYÂMIDIR

Nühüft/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste

(Mevsim-i gül fasl-ı bülbül...)

(Beste: Âhenî Mehmet Çelebi (?-1700)

Mevsim-i gül fasl-ı bülbül nevbahâr eyyâmıdır

Devr-i işret nûş-u mey seyr-i kenâr eyyâmıdır

Cüyler oldu revân estî nesîm-i subhu dem

Durmasun ehl-i hevâ keşt-i güzâr eyyâmıdır

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar Z: Zemîn

M: Miyân

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesi), (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Başta lâfzî terennüm (AH) var

Z: 3 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi) 2 usûl mıs.tamamı + 1 usûl mıs.ikinci
ci yarısı

M: 3 usûl (başta 1/4'lük sükût (ES) var) 2 usûl + 1 usûl mıs.ikinci yarısı

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(Ah)	Mev	si	mi	göl	fas	lı	bül	bül	nev	ba	har	ey	ya	mı	dır
1	4	1	4	4	5	1/2	4	4	1+3	1	4 1/2	5 1/2	3	1	2+6
									Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
									nev	ba	har	ey	yâ	mı	dır
								(♪)	4	1	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

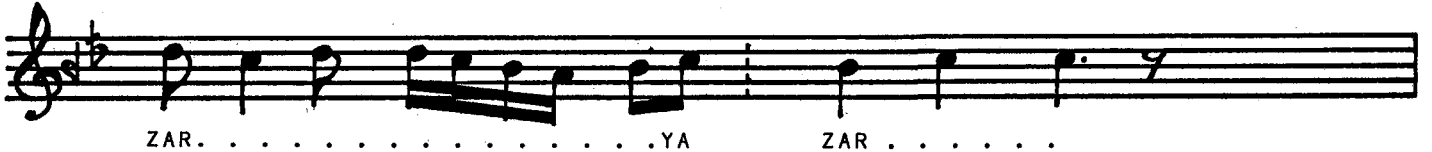
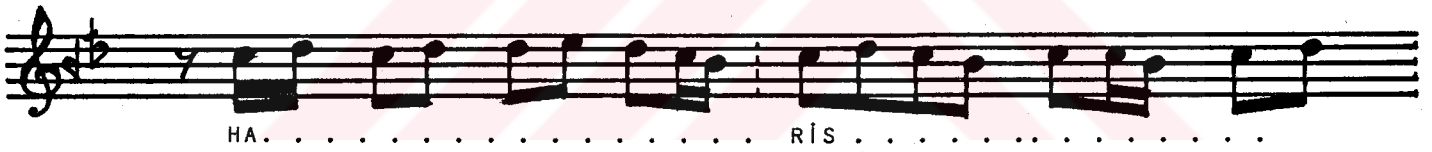
	Fâli	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fa	i	lün
(♪)	Côy	ler	ol	du	re	vân	es	ti	ne	si	mí	sub	hu	dem
1	5 1/2	3 1/2	5	1	4'	8	1	2	3 1/2	8	1	1/2	4+4	
						tün	Fâ	i	lâ	tün	F	i	lün	
						es	ti	ne	si	mí	sub	hu	dem	
						8	1	2	3 1/2	8	1	1/2	4+4	

SABÂ BESTE

(GÜLSİTÂN-I NAKŞI HÜSNÜNDEN BAHÂRİSTAN YAZAR)

USUL: DEVR-İ KEBİR

ZAHARYA

SABÂ BESTE (Devam)

TA. NA. DÎR.

NEY. HEY CÂ NIM

HA. TE

MÎ LÂ

LÎ LÎN ȘI

KAR. DİK

NAK NAK ȘI

NI BÎR.

. BÛ SE

DEN BU. SE DEN.

GÜLSİTÂN-İ NAKŞ-İ HÜSNÜNDEN BAHÂRİSTAN YAZAR
SÜNBÜL-İ ZÜLFÜN SİYÂKAT HATTINI REYHAN YAZAR
HÂTEM-İ LÂ'LİN ÇIKARDIK NAKŞINI BİR BÜSEDEN
"NÂFİZÂ" ALDIK DEHÂNINDAN HABER "İHSÂN" YAZAR

	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
(7)	Hâ	te	mi	lâ	lin	çi	kar	dık	nak	şı	nı	bir	bû	sê	den
1	3	1 1/2	3 1/2	4	5 1/2	1	3 1/2	4	4	2	1	10	1	1/2	2+4
													Fâ	i	lûn
													bû	sê	den
													1 1/2	1/2	4

DÜĞÂH BESTE

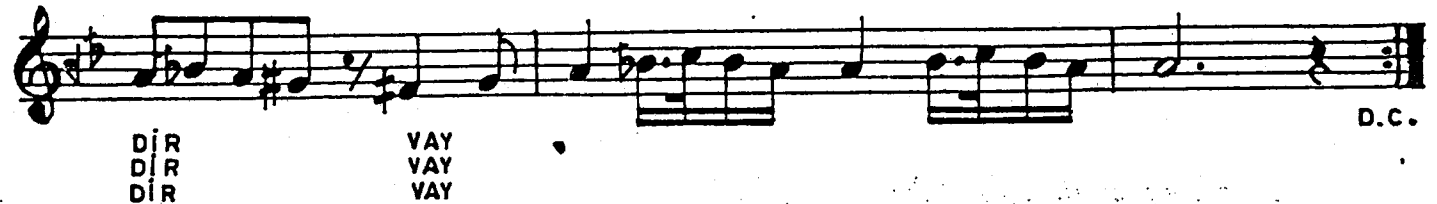
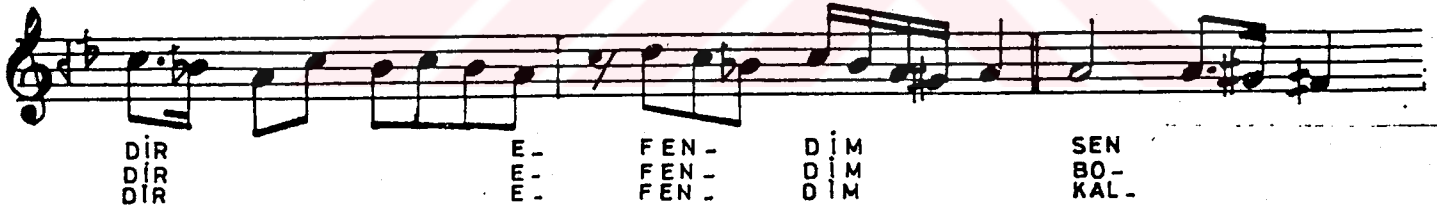
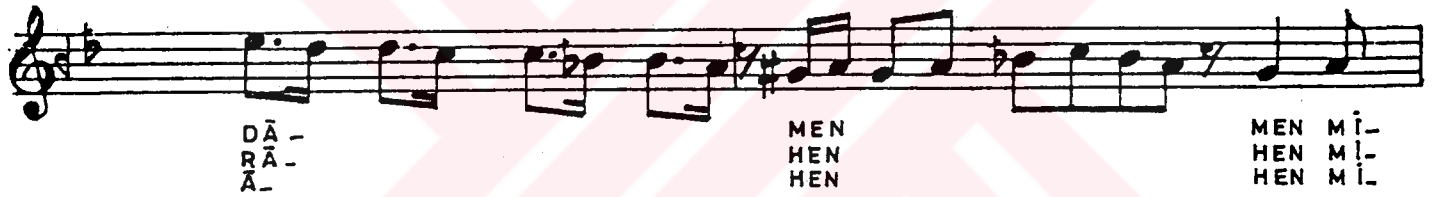
MÜZİK : TABİ MUSTAFA EF.

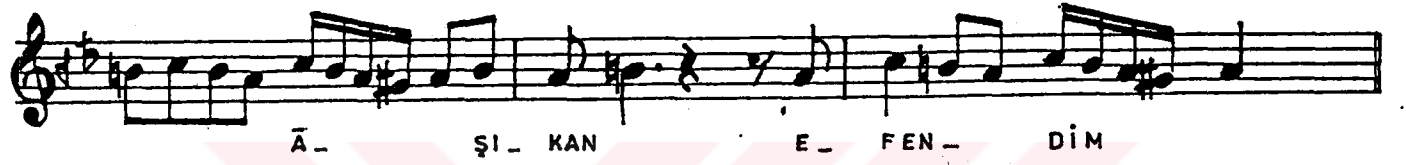
USÜLÜ : DEVR-İ KEBİR

BERG-İ GÜL EY GONCA-FEM SEN GİBİ
TER-DÂMEN MİDİR

J. 80

352

BERG-İ GÜL EY GONCA-FEM SEN GİBİ TER-DÄMEN MİDİR?
YÄSEMEN ENDÄMİNA BOYUNCA PİRÄHEN MİDİR?
GÜŞİNE GİRMEZ NE HİKMETTİR FİĞAN-I AŞIKAN
AH TE'SİR EYLEMEZ KALBİN ACEB ÄHEN MİDİR

VEZİN : FÄ'İLÄTÜN / FÄ'İLÄTÜN / FÄ'İLÄTÜN / FÄ'İLÜN

BERG-İ GÜL	: GÜL YAPRAĞI
GONCA-FEM	: GONCA AĞIZLI
TER-DÄMEN	: İFFETSİZ, HAFİF MEŞREP
ENDÄM	: BOY BOS
PİRÄHEN	: GÖMLEK
GÜŞ	: KULAK
HİKMET	: SEBEP
FİĞAN-I AŞIKAN	: AŞIKLARIN ÇİĞLİK LARI, FERYATLARI
ÄHEN	: DEMİR

Dügâh/Devr-i Kebîr murabbâ Beste
(Berg-i gül ey gonca fem...)

Beste: Tab'î Mustafa Efendi (1705-1765)

Ber-i gül ey gonca-fem sen gibi ter-dâmen midir?
Yâsemen endâmına boyunca pirâhen midir?
Gûşine girmez ne hikmettir figân-ı âşîkan
Ah tesir eylemez kalbin aceb âhen midir

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: Miyân

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesi) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Usul başından güfte ile (4. mısradaki (AH) ile başlayan güftede, bu hece iki kez tekrarlanmış).

Z: 3 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

(mısra sonlarındaki tekrardan önce (efendim) lâfzî terennüm var.

M.: 3 usûl (mısra sonundaki tekrardan önce (efendim, yâr) lafzî terennüm var)

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	la	tün	Fâ	i	lün
Berg	i	gûl	ey	gon	ca	fem	sen	gi	bi	ter	dâ	men	mi	dir
5	1 1/2	4	3 1/2	5	1 1/2	3 1/2	4	5	1	4	4 1/2	5	1/2	4+4
							tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
							sen	gi	bi	ter	dâ	men	mi	dir (Vay)
							4	1	1 1/2	3 1/2	4 1/2	1	1/2	2 1/2 9 1/2

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

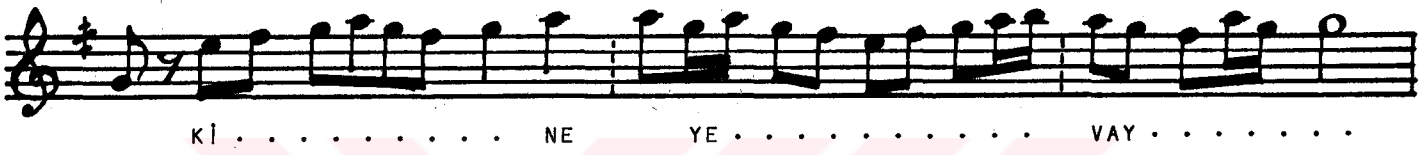
Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
Gû	şî	ne	gir	mez	ne	hik	met	tir	fi	gân	1	â	şî	kan
5 1/2	1	3 1/2	4 1/2	5	1/2	4	4 1/2	5	1/2	4	4	5 1/2	1/2	3 1/2 + 4 1/2
									i	lâ	tün	Fâ	i	lün
									fi	gân	1	â	şî	kan
									1 1/2	4	4	5 1/2	1/2	8

MÂHUR BESTE

(TÂ-BE KEY SÎNEMDE CÂ ETMEK CEFA VÜ KİNEYE)

USUL: DEVR-İ KEBİR

DÎLHAYAT KALFA

MÂHUR BESTE (Devam 2)

AT MA BE. Nİ.

SEV DİM. SE Nİ VAY.

AH ÇEŞ. Mİ NE HAY.

RA NİM. GEL GEL A MAN

ET Bİ MEK. CE FA VÜ
HİC Kİ NE Yİ ÇEK
BAK Rİ NE A
MA SAN A

K S NE YE VAY
S K. NE YE VAY
Y DE GİL VAY
NE YE VAY

KEN. KEN DİN ET. MEZ.

SİN. TE HAM. MÜL.

HİC. HİC Rİ NE. A.

ŞIK. DE GİL. VAY.

MAHUR BESTE (Devam 3)

NA Dİ Rİ TEN NEN DİR TEN..... TİL LİL LEN

YE LE LE..... LEL..... LEL LE LEA LE LE LEL Lİ

AH AT MA BE Nİ.....

..... YAK MA BE..... Nİ.....

.... SEV DİM..... SE Nİ VAY.....

TÂ-BE KEY SÎNEMDE CÂ ETMEK CEFÂ VU KÎNEYE
KAADİR İSEN ÂŞIK-I BÎ-KÎNEYİ ÇEK SÎNEYE
KENDİN ETMEZSİN TEHAMMÜL HİCRİNE ÂŞIK DEĞİL
GÖR NÎCE BÎ-TÂB OLURSUN BAKMASAN ÂYİNEYE

Mahûr/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Tâ-be key sînemde câ etmek...)

Beste: Dilhayat Kalfa (1710?-1780)

Tâ-be key sînemde câ etmek cefâ-vü kîneye
Kâdir isen âşık-ı bî-kîneyi çek sîneye
Kendin etmezsin tehammül hicrine âşık değil
Gör nice bî-tâb olursun bakmasan âyîneye

VEZİN: Fâilatün Fâilatün Fâilatün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn, Tz: Zemîn terennümü

M: Miyân Tm: Miyân terennümü

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i kebîr (28/4 mertebesi) Terennümde aksak semâî usûlüne (10/4) geçi var.

Esere giriş: Usul başından güfte ile...

Z : 2 usûl (1.,2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tz : 1 usûl ikâî terennüm, usûl değişimi ile (Aksak Semâî 10/4 mertebesinde)
8 usûl lafzî terennüm, 1 usûl (Devr-i kebîr)mısra sonlarından tekrar

M : 2 usûl

Tm : 1 usûl ikâî terennüm, usûl değişimi ile (Aksak Semâî 10/4 mertebesinde)
8 usûl lâfzî terennüm, 1 usûl 3. mısra sonundan tekrar.

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
Tâ	be	key	sî	nem	de	câ	et	mek	ce	fâ	vû	kî	ne	ye	(Vay)
5 1/2	1/2	4	5	4 1/4	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	5	4	1 1/2	3 1/2	4
							tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
							et	mek	ce	fâ	vû	kî	ne	ye	(Vay)
							2	3 1/1	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4	4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
ken	dîn	et	mez	sin	te	ham	mûl	hic	ri	ne	â	şık	de	ğil	(Vay)
5	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4	4	4 1/2	1/2	4	4
								Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
								hic	ri	ne	â	şık	de	ğil	(Vay)
								5 1/2	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4	4

TAHİR BU SELİK BESTE

(DEST-İ SÂKİDEN ÇEKİP CÂMI NEŞATI CEM GİBİ)

USUL: DEVR-İ KEBİR

MEHMET AĞA

28

DES..... Tİ SA..... Kİ
BAŞ..... LA DIM..... OL
SAR..... MA DİK..... CA

DEN..... ÇE KİP.....
ŞEV..... Kİ LE
YA..... Rİ ZAH.....

CA..... MI NE ŞA..... Tİ.....
CU..... ŞU HU RU..... ŞA.....
MI..... Sİ NE YE..... MER.....

CEM..... G | B |
YEM..... G | B |
YEM..... G | B |

NAZ..... LI YA..... RİM..... Şİ VE KA RİM KAL

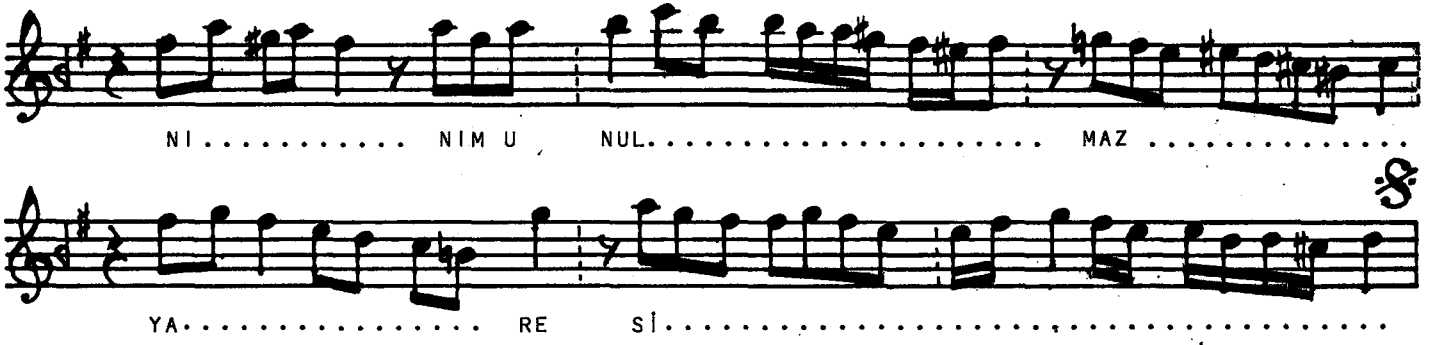
MA DI SAB..... RA KA RA..... RİM.....

AH..... AH NE ŞA..... Tİ..... CEM.....
..... HU RU SA..... YEM.....
..... Sİ U NUL..... SA..... YEM.....
..... NE YE..... MER..... MAZ..... YA.....
..... CEM G | B |
..... YEM G | B |
..... YA RE B |
..... HEM G | B |

VA..... Sİ FA..... MEC.....

RU..... RU HU HİC..... RA.....

TAHİRBUSELİK BESTE (Devam)

DEST-İ SÂKİDEN ÇEKİP CÂM-I NEŞÂTİ CEM GİBİ
BAŞLADIM OL ŞEVK İLE CÜŞ U HURÛŞA YEM GİBİ
VÂSİFA MECRÛHU HİCRÂNIM UNULMAZ YARESİ
SARMADIKCA YÂRİ ZAHM-I SÎNEYE MERHEM GİBİ

-Terennüm-

Nazlı yarım şivekârım kalmadı sabra kararım

Tâhîrbûselik/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Dest-i sâkîden çekip...)

Beste:Mehmet Ağa (?-1800?)

Dest-i sâkîden çekip câm-ı neşâtı cem gibi
Başladım ol şevk ile cûş-u hurûşa yem gibi
"Vasîfa mecrûh-i hicrânın unulmaz yâresi
Sarmadıkça yâri zahm-ı sîneye merhem gibi.

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: Miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde), (usûl geçgisi yok).

Esere giriş: Usul başından güfte ile...

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm: 2 usûl (Girişte 1/4'lük (ES) var) (1 usûl terennüm + 1 usûl mıs.ikinci yarısı)

M : 2 usûl.

Tm = Tzm: 2 usûl (1 usûl lâfzi terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı)

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı:♪)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
Des	ti	sâ	kî	den	çe	kip	câ	mı	ne	şâ	tı	cem	gi	bi
5	2	3 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	8	3 1/2	1	1/2	4	5	4	1 1/2	7
									i	lâ	tün	Fâ	i	lün
								(Ah)	ne	şâ	tı	cem	gi	bi
								5 1/2	1/2	2	3	8	1 1/2	7 1/2

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı:♪)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
vâ	sı	fâ	mec	rû	hu	hic	râ	nın	u	nul	maz	yâ	re	si
5	2	3 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	4	1 1/2	7 1/2
									i	lâ	tün	Fâ	i	lün
									u	nul	maz	ya	re	si
									1/2	2	3	8	1 1/2	7 1/2

Terennüm:

Naz lı yâ rim şî ve kâ rim
Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün

HİCAZKÂR BESTE

(EY ŞEHENŞÂH-I CÎHÂN)

USUL: DEVR-İ KEBİR

HACI SÂDULLAH AĞA

20

AH EY : : : SE HEN : : : SÂ :
 AH NEV : : : BE NEV : : : A :
 AH HEP : : : BU LA : : : OM :

HI : : : HI Cİ HAN : : : A :
 SA : : : SA RI LUT : : : FUN :
 RÜ : : : RÜ FE RA VAN :

RA : : : RA YI NEV : : : TAR :
 HA : : : HAY RE TEF : : : ZA :
 I : : : I LE DİL : : : HA :

TAR : : : Zİ U SUL : : :
 ZA : : : Yİ U KUL : : :
 HA : : : NİN U SUL :

Bİ. Bİ. . . ME NEN. . . . DİM.

GEL. GEL E FEN. DİM. S A Z

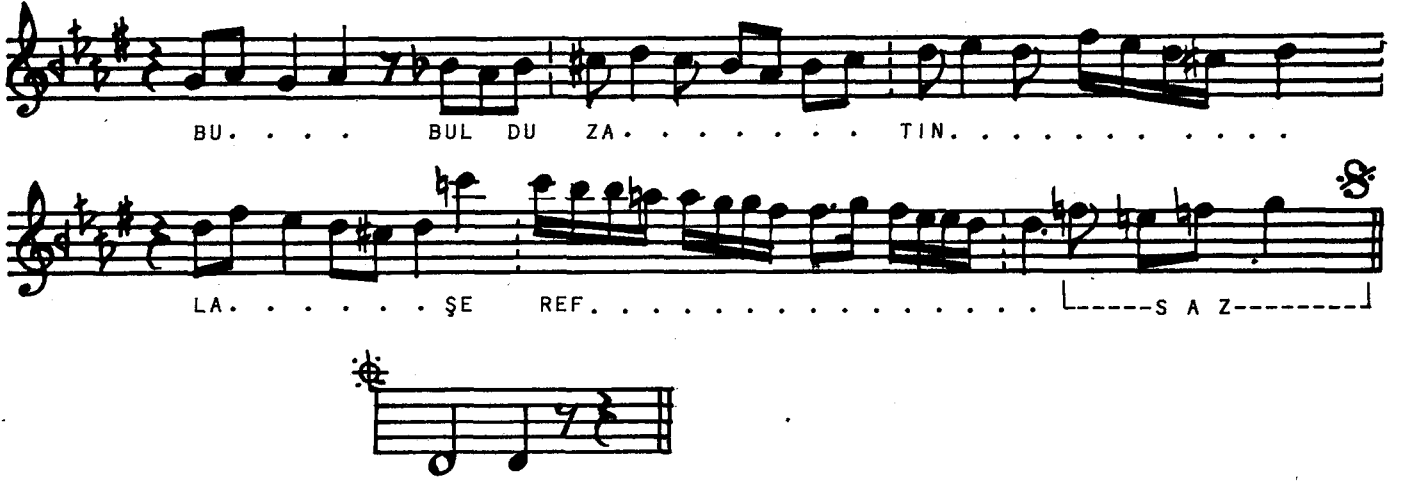
A. RA YI NEV. TA :
 HA : : : HAY RE TEF. : : : ZA :
 BU : : : BUL DU ZA :
 I : : : I LE DİL. : : : HA :

TAR : : : Zİ U SUL : : :
 ZA : : : Yİ U KUL : : :
 TIN : : : LA ŞE REF : : :
 HA : : : NİN U SUL :

TA. TAH. . . TI A. . . . Lİ.

BA. BAH TI ŞA. HI.

HİCAZKAR BESTE (Devam)

EY ŞEHENŞÂH-I CÎHAN ÂRÂYI NEV TARZ-I USÛL
NEVBENEV ÂSÂR-I LUTFUN HAYRETEFZÂ-Y-İ UKÛL
TAHT-I ÂLÎ BAHTI ŞÂHİ BULDU ZÂTINLA ŞEREF
HEP BULA ÖMRÜ FERÂVÂN İLE DÎLHÂNIN HUSÛL

Terennûm

Bîmenendim gel gel efendim(ârâyı nev tarz-ı usul)

Hicazkâr/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Ey şehenşâh-ı cihan ârâ-yı...)

Beste: Hacı Sâdullah Ağa (?-1801?)

Ey şehenşâh-ı cihan-ârâ-yı nev tarz-ı usûl
Nevbe-nev âsâr-ı lûtfun hayret efzây-ı ukûl
Taht-ı âli, baht-ı şâh-ı buldu zâtınla şeref
Hep bula ömr-ü firâvân ile dilhânın husûl

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: Miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesi) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: 1/4'lük (AH) ile...

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm: 1 usûl lâfzî terennüm + 1 usûl mıs.ikinci yarısı

M : 2 usûl

Tm = Tzm: 1 usûl lâfzî terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

Bölümler arasındaki bağlantılar "saz payı" ile...

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♩)

	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
(AH)	ey	şe	hen	şâ	hı	ci	han	â	râ	yı	nev	tar	zı	u	sûl	(saz)
1	4	2	3	5	4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4 1/2	8	1	1/2	5 1/2	2 1/2
								tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
								a	ra	yı	nev	tar	zı	u	sûl	(saz)
								3 1/2	1	1/2	5	7	1	1 1/2	5	2 1/2

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♩)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
Tah	tı	â	li	bah	tı	şâ	hı	bul	du	zâ	tın	la	şe	ref	(saz)
4	2	3	5	4 1/2	1	3 1/2	5	4 1/2	1/2	4	5	4	1	5 1/2	2 1/2
								Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn	
								bul	du	zâ	tın	la	şe	ref	(saz)
								4 1/2	1/2	5	7	1	1 1/2	5	2 1/2

ACEMAŞIRAN BESTE

№ 0011

“Ber küşā-yı ma'delet hākān-ı devrān dāimā”

USÛLÜ: DEVR-İ KEBİR

BESTE: BASMACI
ABDİ EF.

Be A Pe Ber A Per kü şa şı yan te vi yı saz ik
ma o ba ma o ba de la li let ev ne ha ci reş
ha sa ke ka sal key ni ta le dev nat sin ran da mih
da cū rū da cū rū i hü se ma ma ma vay vay vay
Ca nim ya lâ ye le lel lel lel lel lel li
te re li ye le le le le le le lel lel lel li
ha sa reş ka sal key ni ta le dev nat sin ran da mih
da cū rū da cū rū i hü se ma ma ma vay vay vay (SON)
Le lem a i en
vâ vâ ri lût fu

MEDHİYE

Ber küşā-yı ma'delet hākān-ı devrān dāimā
Āşiyān-sāz ola evc-i saltanatdā çün hümā
Lem'a-i envār-ı lûtfu âlemi rûşen edib
Pertev-i ikbāline reşk eylesin mihr-i semā

(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

Acemaşîrân/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Ber küşâ-yı mâ'delet...)

Beste: Basmacı Abdî Efendi (1786-1851)

Ber küşâ-yı mâ'delet hâkân-ı devrân dâimâ
Aşîyan-sâz ola evc-ı saltanatda çün hümâ
Lem'a-i envâr-ı lûtfu âlemi rûşen edib
Pertev-i ikbâline reşk eylesin mihr-i semâ

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z : Zemin Tz: Zemîn terennümü
M : Miyan Tm: Miyân terennümü
Tzm : Zemîn ve miyan terennümleri aynı

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i kebîr (28/4 mertebesi), (usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Usûl başından güfte ile...

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tz : 1 usûl ikâf terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

M : 2 usûl

Tm : 1 usûl ikâf terennüm + 1 usûl 3.mıs.ikinci yarısı.

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrlim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
Ber	kû	şâ	yl	ma	de	let	hâ	kân	ı	dev	rân	dâ	i	mâ (Vay)
5 1/2	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4	8 1/2	1	1/2	4	4	4	1 1/2	4+1 4
							tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
							hâ	kân	ı	dev	ran	dâ	i	mâ (Vay)
							3 1/2	1	1/2	4	5	4	1 1/2	3 1/2 4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrlim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
Lem	a	i	en	var	ı	lût	fu	â	le	mi	rû	şen	e	dîb (Vay)
5	1 1/2	3 1/2	4	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1	4	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4
								Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
								â	le	mi	rû	şen	e	dîb (Vay)
								4 1/2	1	4	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4

S Ö Z N A K B E S T E

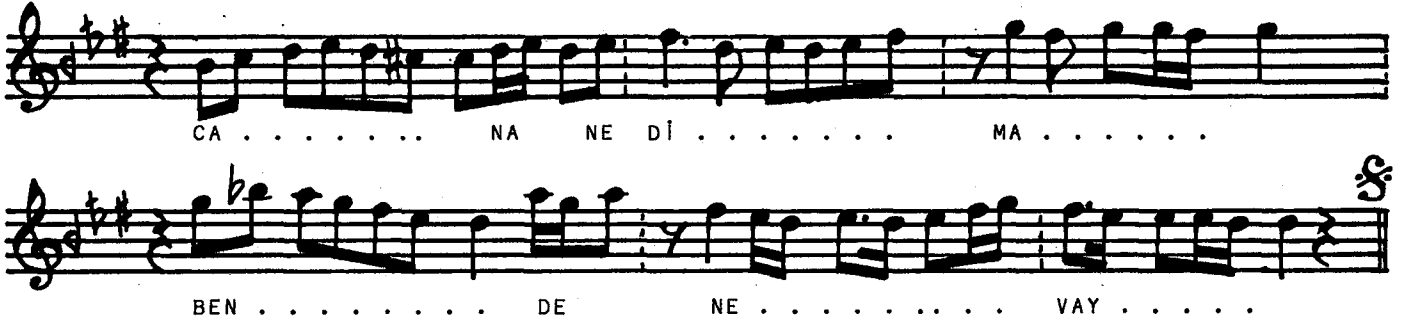
(SİNEDE BİR LAHZA ÂRÂM EYLE GEL CÂNIM GİBİ)

USUL: DEVR-İ KEBİR

DELLÂLZÂDE

Sİ NE DE BİR
 GEÇ ME EY RU
 BİR E FEN Dİ
 LAH ZA A RAM
 Hİ RE VAN ÖM
 BUL DİM DEV
 EY LE GEL CA
 RÜ Sİ TA BA
 LET Lİ SUL TA
 NİM Gİ Bİ VAY
 NİM Gİ Bİ VAY
 NİM Gİ Bİ VAY
 TA DİR TEN Nİ TİL LİL LEN NEN NEN DİR TA NA
 YE LE LEL LE LE LEL LELİ VAY
 EY LE GEL CA
 ÖM RÜ Sİ TA BA
 CA NA NE Dİ MA
 DEV LET. Lİ SUL TA
 NİM Gİ Bİ VAY
 NİM Gİ Bİ VAY
 BEN DE NE VAY
 NİM Gİ Bİ VAY
 CÜ. CÜS TÜ CU ET
 Dİ. DİM Yİ NE : CA

SÖZNAK BESTE (Devam)

SÎNEDE BİR LAHZA ÂRÂM EYLE GEL CÂNIM GİBİ
GEÇME EY RUH-İ REVAN ÖMR-Ü ŞİTABANIM GİBİ
CÜSTÜ-CU ETTİ YİNE CANA (NEDİMA) BENDENE
BİR EFENDİ BULMADIM DEVLETLİ SULTANIM GİBİ

Sûznâk/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Sîne de bir lâhza...)

Beste: Dellâlzâde (1797-1869)

Sîne de bir lâhza ârâm eyle gel cânım gibi
Geçme ey rûh-i revân ömr-i şitâbanım gibi
Cüst-ü cû ettim yine cânâ "Nedîmâ" bendene
Bir efendî bulmadım devletli sultânım gibi

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: Miyan

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Usul başından güfte ile...

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm: 1 usûl ikâî terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

M : 2 usûl.

Tm = Tzm: 1 usûl ikâî terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı.

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
Sî	ne	de	bir	lâh	za	â	ram	ey	le	gel	câ	nım	gi	bî (Vay)
5	1 1/2	3 1/2	5	4	1 1/2	3 1/2	5	4	1 1/2	4	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4
								Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
								ey	le	gel	câ	nım	gi	bî (Vay)
								4	1 1/2	4	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	lâ	i	lûn
Cûs	tû	cû	et	tîm	yî	ne	câ	nâ	ne	dî	mâ	ben	de	ne (Vay)
5 1/2	1	3 1/2	5	4	1 1/2	3 1/2	8 1/2	1	1/2	4 1/2	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4
							tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
							câ	nâ	ne	dî	mâ	ben	de	ne (Vay)
							3	1	1 1/2	4	4 1/2	4	1 1/2	3 1/2 4

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI

TÜRK SAN'AT MÜZİĞİ No: 1221

USÛLÜ: DEVR-İ KEBİR

BAYATİ BESTE

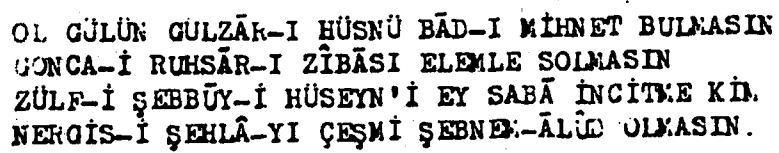
MÜZİK: ZEKÂİ DEDE

OL GÜLÜ: GÜLZÂR-I HÜSNÜ BÂD-I KİHNET BULMASIN

♩ = 68

Ol Gü-lün gül-
Gon- ce-i ruh-
Ner- gi-si şeh-
zâ- rı hüs- nü
sâ- rı zî- bâ-
lâ- yı çeş- mi
bâ- dı mih- net
sı e- lem- le
şeb- nem- â- lûd
bul- ma- sîn
sol- ma- sîn
ol- ma- sîn
Tarennüm
Nev-ci- vâ- nîm şî- ve- kâ- rîm
gele- fen- dîm gel gel gü-lüm
bâ- dı mih- net
ah- e- lem- le
şeb- nem- â- lûd
bul- ma- sîn
sol- ma- sîn
ol- ma- sîn
MEYAN
zûl- fî şeb- bû-
-SON-

Ol gülün gülzâr-ı hüsnü bâd-ı mihnet bulmasın
(Sahife-2)

Gülzâr-ı hüsn : Gül bahçesini andıran güzellik.
Bâd-ı mihnet : Eziyet veren rüzgâr (Mec. Eziyet, sıkıntı)
Qonca-i ruhsâr-ı zîbâ : kengi ve kokusu yönünden şebboya benzeyen zülf.
Sabâ : Tan yeli.
Nergis-i şehlâ-yı çeşm : Nergise benzeyen baygın bakılgı göz.
Şebnem-âîfud : Çiğ tanelerine bulanmış, (Mec. Gözyaşı ile dolmuş)

Beyâtî/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Ol gülün gülzâr-ı hüsnü...)

Beste: Zekâi Dede (1825-1897)

Ol gülün gülzâr-ı hüsnü bâd-ı mihnet bulmasın
Gonca-i ruhsâr-ı zîbâsı elemle solmasın
Zülfî şebbûy-i hüseyin'i ey sabâ incitme kim
Nergis-i şehîlâ-yı çeşmi şebnem-alûd olmasın

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Kısaltmalar: Z: Zemî Tz : Zemîn terennümü
M: Miyân Tm: Miyân terennümü

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Usul başından güfte ile ...

Z : 2 usûl (1., 2., 4 mısralar için ortak ezgi)

Tz : 1 usûl lâfzî terennüm + 1 usûl mıs.ikinci yarısı
Başta 1/4'lük (Es) var.

M : 2 usûl Başta 1/8'lik (Es) var.

Tm : 1 usûl lâfzî terennüm + 1 usûl 3. mıs.ikinci yarısı
Başta 1/4'lük (Es) var.

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ۞)

Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
Ol	gü	lün	gül	zâ	n	hüs	nü	bâ	dı	mih	net	bul	ma	sın
5 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1	3 1/2	5	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1/2	8
								Fâ	i	la	tün	Fâ	i	lün
							(۞)	bâ	dı	mih	net	bul	ma	sın
							1	4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4+4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ۞)

	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(۞)	Zül	fi	şeb	bûy	i	hû	sey	nî	ey	sa	bâ	in	cit	me	kim
1/2	5	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1/2	8
									Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
									ey	sa	bâ	in	cit	me	kim
									4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1/2	4+4

Terennüm

	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(۞)	Nev	ci	vâ	nım	şî	ve	kâ	rim	gel	e	fen	dım	gel	gû	lüm
1	1/2	1/2	2	3	2 1/2	1/2	2	3	1/2	1	1 1/2	3	4 1/2	1/2	2

BEYÂTÎ BESTE

(GÜLSİTÂN-I DEHRE GELDİK RENGİ YOK BÛ KALMAMIŞ)

USUL: DEVR-İ KEBİR

BOLAHENK NÛRÎ BEY

28

AH GÜL GÜL Sİ TA Nİ

DEH DEH RE GEL DİK

RE REN Gİ YOK BÛ

KA KAL MA MIŞ

AH BE Lİ BE Lİ BE Lİ YEN TİR YEL LEL LELE LELE LEL Lİ

YEN TİR LA TİR YELE LEL LEL LEL LE LEL Lİ

RE REN Gİ YOK BU
OL MUŞ LE Bİ HA

KA KAL MA MIŞ
HA HEŞ KE Rİ

AH TE TEŞ NE GA NİM

ÇA ÇA Kİ ÇAK OL

BEYATÎ BESTE (Devam)

MU MUŞ LE Bİ HA

. HEŞ KE Rİ

AH BE Lİ BE Lİ BE Lİ

YEN TİR YEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ

The musical score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 7/8 time signature. The melody is composed of eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the staff. The second staff continues the melody and lyrics. The third staff also continues the melody and lyrics. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and a repeat sign. The lyrics are written below the staff.

GÜLSİTÂN-İ DEHRE GELDİK RENGİ YOK BÜ KALMAMIŞ
SÂYE ENDÂZ-İ KEREM BİR NAHL-İ DİLCÜ KALMAMIŞ
TEŞNEGÂNİM ÇÂK ÇÂK OLMUŞ LEBİ HÂHEŞKERİ
ÇEŞME SÂZ-İ MERHAMETTE BİR İÇİM SU KALMAMIŞ
-Terennüm-

Ah belî belî belî yen tîr yel lel le le le le
lel lî yen tîr la tîr ye le le le le la le lî

Beyâtî/Devr-i Kebîr murabbâ Beste
(Gülsitân-ı dehre geldik...)

Beste: Bolâhenk Nûri Bey (1834-1910)

Gülsitân-ı dehre geldik, renk yok bû kalmamış
Sâye endâz-ı kerem, bir nahl-i dîlcû kalmamış
Teşnegânın çâk-ı çâk olmuş, leb-i haheşkerî
Çeşme sâz-ı merhamette, bir içim su kalmamış

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemî Tz : Zemîn terennümü

M: Miyân Tm: Miyân terennümü

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: (2/4)'lük (AH) ile

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm: 1 usûl ikâî terennüm + 1 usûl mıs.ikinci yarısı

Başta 1/4'lük (âh) var.

M : 2 usûl

Tm : 1 usûl ikâî terennüm + 1 usûl 3. mıs.ikinci yarısı

Başta 1/4'lük (âh) var.

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(Ah)	Gül	si	tâ	ni	deh	re	gel	dik	reng	(i)	yok	bû	kal	ma	mış
2	3	1	4 1/2	4 1/2	4 1/2	1	4	4 1/2	4 1/2	1/2	4	5	8 1/2	1/2	4
									Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
									reng	(i)	yok	bû	kal	ma	mış
									4 1/2	1/2	4 1/2	4 1/2	8 1/2	1/2	4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

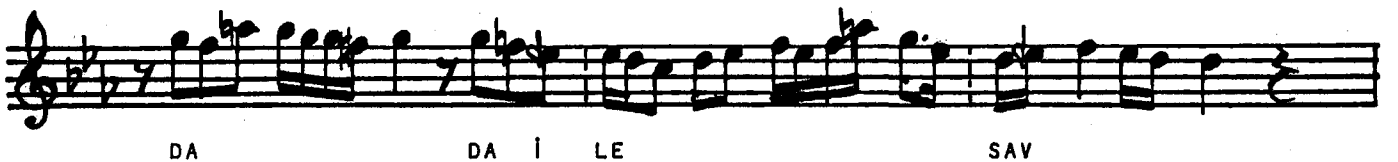
	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(Ah)	Teş	ne	gâ	nin	çâk	i	çâk	ol	muş	le	bi	hâ	heş	ke	rî
2	3	2	3	5	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	8 1/2	1	1/2	8
								tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
								ol	muş	le	bi	hâ	heş	ke	rî
								4 1/2	1/2	2	2 1/2	4 1/2	8	1/2	4

KÜRDİLİHİCAZKÂR BESTE

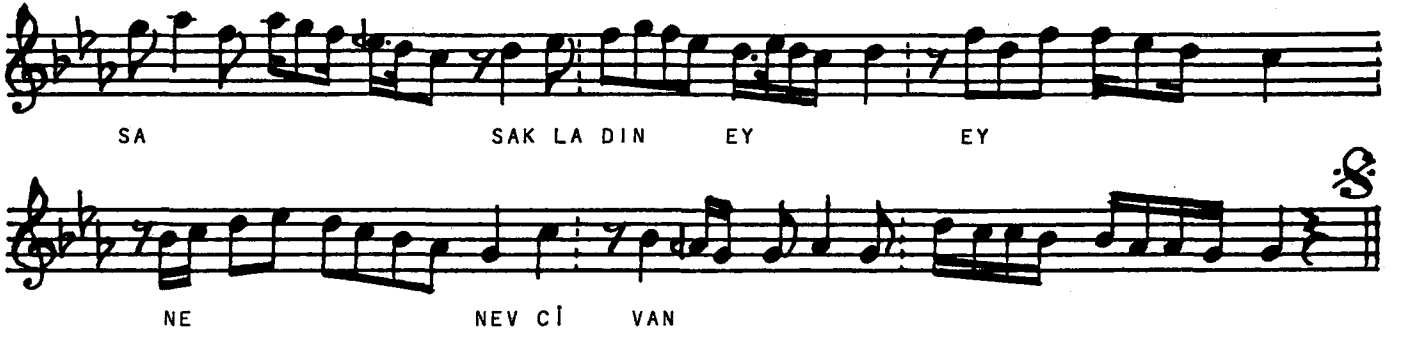
(GÜLSİTAN-I HÜSNÜNE ZÜLF-Ü SAYE MÎ EY GONCA VERD)

USUL: DEVR-İ KEBİR

İSMAİL HAKKI BEY

KÜRDİLİHİCAZKAR BESTE (Devam)

GÜLSİTÂN-I HÜSNÜNE ZÜLF-Ü SÂYE MÎ EY GONCA VERD
RÛZ-U ŞEB FERDÂ İLE SAVSAKLADIN EY NEVCİVÂN

-Terennüm-

ah yele lel le le le lel lî
tere lî ye le le lel len lele le le
le le le lel lel lî
saye mî ey gonca verd
savsakladın ey nevcıvan

Fá	i	lâ	tün	Fá	i	lâ	tün	Fá	i	lâ	tün	Fá	i	lün
Rû	zû	şeb	fer	dâ	i	le	sav	sak	la	din	ey	nev	ci	van
5 1/2	1	4	4	5	1/2	4	4	5 1/2	1/2	2	6 1/2	4 1/2	1 1/2	7 1/2
							tün	Fá	i	lâ	tün	Fá	i	lün
							sav	sak	la	din	ey	nev	ci	van
							4 1/2	1	1/2	2 1/2	4 1/2	6	1 1/2	7 1/2

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TÜRK SAN'AT MÜZİĞİ NO:327

MÜZİK : RÂKİM ELKUTLU
SÖZ : GALİP BEY

DEVRIKEBİR

SÜRE : 3', 25"

NIHÂVEND BESTE

BEN PERİŞANLIKTA BULDUM RİF'ATI KÂKÜL GİBİ

♩ = 64

28
 AH BE BEN PE_RÎ_ ŞA
 ŞAN LIK_ TA BUL_ DUM
 RİF_ A_ Tİ KÂ_ KÜ
 KÜL Gİ_ Bİ
 Tİ. Rİ YE LE LEL LE LE LELLE LE LEL LE LEL LEL LE LE
 LEL LEL LELELELELE LEL LE LE LEL Lİ VAY VAY RİF A Tİ
 KÂ
 KÜL Gİ_ Bİ (SON) AH BU
 BUL_ MA CEN' İY_ YET GÖ_ NÜL_

ŞAN DIR PE- Rİ-

ŞA ŞAN

LIK SA- NA

BEN PERİŞANLIKTA BULDUM RİF'ATİ KÂMÜL GİBİ
BULMA CEM'İYYET GÖNÜL ŞANDIR PERİŞANLIK SANA

VEZİN: fâi lâ tün fâi lâ tün fâi lâ tün fâi lün

Nihâvend/Devr-i Kebîr Beste
(Ben perîşânlıkta buldum...)

Beste: Râkım Elkutlu (1872-1948)

Ben perîşânlıkta buldum rif'ati kâkûl gibi
Bulma cem'îyyet gönül şandır perîşânlık sana

VEZİN: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: 1/4'lük (AH) ile...

Z : 2 usûl

Tzm : 1 usûl ikâi terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

Başta 1/4'lük (ES) var.

M : 2 usûl (başta 1/4'lük (AH) var).

Tm=Tzm : 1 usûl ikâi terennüm + 1 usûl mıs. ikinci yarısı

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
(ah)	Ben	pe	rî	şân	lık	ta	bul	dum	rif	a	ti	kâ	kûl	gi	bi
1	4 1/2	1/2	5	5 1/2	1	1/2	4	6 1/2	1	1/2	5	3	9 1/2	1/2	8
	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn		Fâ	i	lûn		Fâ	i	lûn
	rif	a	ti	kâ	kûl	gi	bi		rif	a	ti	kâ	kûl	gi	bi
	1	1/2	9	7 1/2	1	1/2	8		1	1/2	9	7 1/2	1	1/2	8

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrîm zamanı: ♪)

	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
(ah)	Bul	ma	cem	iy	yet	gö	nûl	şân	dir	pe	rî	şân	lık	sa	na
1	4 1/2	1/2	4	2 1/2	1	1/2	4	10 1/2	1	1/2	5	8	4 1/2	1/2	8
	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn		Fâ	i	lûn		Fâ	i	lûn
	dir	pe	rî	şân	lık	sa	na		dir	pe	rî	şân	lık	sa	na
	1	1/2	9	7 1/2	1	1/2	8		1	1/2	9	7 1/2	1	1/2	8

4.2. Güfteleri, Arûz Kuralları Gereği Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Fâilün (Fâ'lün) Vezninde Olan 2 Devr-i Kebîr Bestede Arûz-Usûl İlişkisi

Sûz-i Dil/Devr-i Kebîr Murabba Beste
(Bilmedik yâri ki...)

Beste: Tanbûrî Ali Efendi (1836-1902)

Bilmedik yâri ki bizden bu kadar gâfil imiş
Can hayâl eylediğim bus-i lebi kabil imiş
Çekmediğim cev-ü cefâlar yoluna bî hûde
Etdiğim sây ü emekler ona bî-hasıl imiş

VEZİN: Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: Usul başından güfte ile

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm : 1 usûl (lâfzî terennüm)

M : 2 usûl (başta 1/4'lük (ES) var).

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Bîrlm zamanı: ½)

Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lûn
Bil	me	dik	yâ	ri	ki	biz	den	bu	ka	dar	gâ	fil	i	miş (vay)
5 1/2	1/2	4	4	5 1/2	12/2	4	4	5 1/2	1/2	4	4	5 1/2	1/2	4 4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Bîrlm zamanı: ½)

	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ'lûn	
(?)	Çek	di	ğim	cev	rû	ce	fâ	lar	yo	lu	na	bî	hû	de
1	4 1/2	1/2	4	4 1/2	5	1/2	4	5	4	1	8 1/2	4	3 1/2	6

Bölümler arasında bağlantılar:

Tzm/Zemîn ve Tzm/Miyân bağlantıları "saz payı" ile...

3334

SŪZ-İ DİL BESTE

" Bilmedik yāri ki bizden bu kadar gāfil imiş."

USŪLÜ: Devr-i Kebîr

BESTE; Tanbūrî Alî
Efendi

Bil Can Et me dik ha yāl di ğim ya ey sa
ri le yū ri le yū ki di ğim den bu ler
bu si o bu si o ka le bi na bi ga ka ha
fil bil sil i miş i miş i miş vay vay vay
Ha lim ya man rah met a man ey şe hi hu ban
ah ah gel e fen dim (Saz)
Miyan'a KARAR
dim (Saz) dim
MIYAN
Çe çek di ğim cev
rū rū ce fa lar

Terennüm

Bilmedik yāri ki bizden bu kadar gāfil imiş
Can hayāl eylediğim būs-i lebi kâbil imiş
Çekdiğim cevŗü cefālar yoluna bîhūde
Etdiğim sāyū emekler ona bî-hāsıl imiş

(Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün)

Irak/Devr-i Kebîr Murabbâ Beste
(Her zaman pîş-i nigâhımda...)

Beste: İsmâil Dede (1778-1846)

Her zaman pîş-i nigâhımda hüveydâsın sen
Perde-i dîdede tasvîr-i dilârâsın sen
Aşıkım zâhir-ü batın sana, sensiz olamam
Dîdeden nûr-u basar, dilde süveydâsın sen

VEZİN: Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Fâilün (Fâ'lün)

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: miyân

Tzm: Zemîn ve miyan terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: 1/4'lük (AH) ile...

Z : 2 usûl (1., 2., 4. mısralar için ortak ezgi)

Tzm : 1 usûl (lâfzî terennüm)

M : 2 usûl

Zemînde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: J)

	Fâ	i	lâ	tün	Fe	i	lâ	tün	Fe	i	lâ	tün	Fâ'lün
(Ah)	Her	za	man	pî	şî	ni	gâ	hım	da	hû	vey	dâ	sin sen
1	4	1 1/2	3 1/2	5	4	1	4	4	5 1/2	1/2	4	4	6 3+5

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: J)

	Fâ	i	lâ	tün	Fe	i	lâ	tün	Fe	i	lâ	tün	Fâ	i	lün
(Ah)	A	şî	kım	zâ	hûr	û	ba	tın	sa	na	sen	siz	o	la	mam
1	4	1 1/2	3 1/2	5	4 1/2	1/2	4	5	4 1/2	1/2	4	5	5 1/2	1/2	3+5

Terennüm:

Dî de gir yân Sî ne sû zân
Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün

IRAK BESTE

(HER ZAMAN PÎŞ-İ NİĞÂHIMDA HÜVEYDÂSIN SEN)

USUL: AĞIR DEVR-İ KEBİR

İSMÂİL DEDE EFENDİ

28

AH HE HER ZA MAN PÎ
 AH PE PER DE | DÎ
 AH DÎ DÎ DE | NÜ

SÎ NÎ GA HİM
 DÎ DE DE TAS
 NÜ RÎ BA SAR

DA HÜ VEY DÂ
 VÎ VÎ RÎ DÎ LÂ
 DÎ DİL DE SÜ VEY

Sİ SIN SEN A MAN
 RA SIN SIN A MAN
 DA SIN SEN A MAN

DÎ DÎ DE GİR YAN

SÎ SÎ NE SÖ ZAN

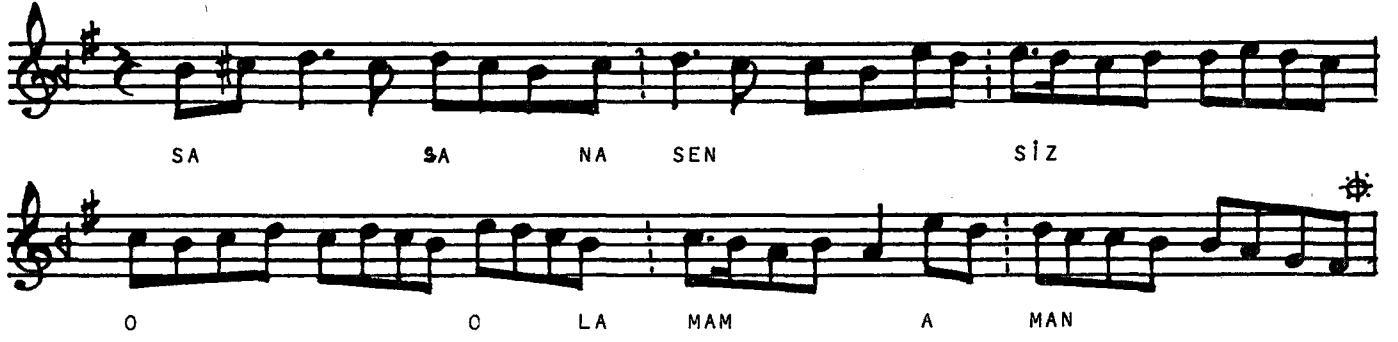
A MAN EY CÂ NÂ A MAN

YAK MA CÂ NİM GEL HEY CÂ NİM HEY CÂ NİM

AH A A Şİ KAM ZA

HÎ HÎ RÎ BA TİN

IRAK BESTE (Devam)

HER ZAMAN PÎŞ-İ NİGÂHIMDA HÜVEYDÂSIN SEN
PERDE-İ DÎDEDE TASVÎR-İ DİLÂRÂSIN SEN
AŞIKAM ZÂHİRÎ BÂTIN SANA SENSİZ OLAMAM
DÎDE-İ NÛR-İ BASAR DİLDE SÜVEYDÂSIN SEN

-Terennüm-

Dîde giryan sine suzan
Aman ey cânâ aman
Yakma canım gel hey canım

ARUZ-USUL İLİŞKİSİ

- 1 Hırn 1. 2. 4. m.
Hisar B. mis. son. tekrar
3. m.
- 2 Âhenî Ç. 1. 2. 4. m.
Nühâf + B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 3 Zaharya 1. 2. 4. m.
Saba B. 3. m.
- 4 Tabî 1. 2. 4. m.
Düğah B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 5 Dilhayat K. 1. 2. 4. m.
Mahîr B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 6 Mehmet Âğa 1. 2. 4. m.
Zahir B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 7 H. Sadullah A. 1. 2. 4. m.
Hicazkâr B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 8 B. Abdî Ef. 1. 2. 4. m.
A. Asîrân B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 9 Delâlîdde 1. 2. 4. m.
Sûznâk B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 10 Zekânî Dede 1. 2. 4. m.
Beyatî B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 11 B. Nûrî B. 1. 2. 4. m.
Beyatî B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 12 İ. Hakkî Bey 1. 2. 4. m.
K. Hicazkâr mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 13 R. Elkutlu 1. 2. 4. m.
Nihâvend B. mis. son. tekrar
3. m.
mis. son. tekrar
- 14 T. Ali Ef. 1. 2. 4. m.
Sûzdrî B. 3. m.
- 15 İsmail Dede 1. 2. 4. m.
Irak B. 3. m.

[illegible]

Çizelgenin İncelenmesinden Çıkan Sonuçlar

1- Genellikle, uzun heceler uzun değerlerle, kısa heceler kısa değerlerle ölçülmüştür. İstisnâlar şunlardır:

- 29 yerleşimde "FÂ" hecesi (1 ve 1 1/2 birim zaman) kısa değerler almıştır.
- 8 yerleşimde "LÂ" hecesi (1,2 ve 2 1/2 birim zaman) kısa değerler almıştır.
- 11 yerleşimde "l" hecesi (2 ve 2 1/2 birim zaman) uzun değerler almıştır.
- "Feilâtün" ün "Fe" hecesi, "Fâ" gibi değerlendirilmiş ve uzun değerlerle ölçülmüştür.
- Usul başında az da olsa "es"li ve "Ah"lı girişler vardır. Aruzu, usûle oturtmak için kullanıldığı anlaşılıyor.

2- Genellikle, 1 mısra 2 usûlle ölçülmüştür.

- 12 eserde mısra sonlarından tekrarlar vardır. Bu tekrarlar, 9 eserde terennümden sonra gelmektedir. İncelenen eserlerden 4'ü terennümsüz murabbâ'dır.

3- İki Fâilâtün bir usûldür.

- İlk Fâilâtün'ün sonu genellikle 14. ve 15. zamanlarda (usûlün yarısında) (usûlün yarı kuvvetli ve zayıf zamanları) bitmiştir ve uzun değerlerle (3 1/2-5 birim zaman) ölçülmüştür.

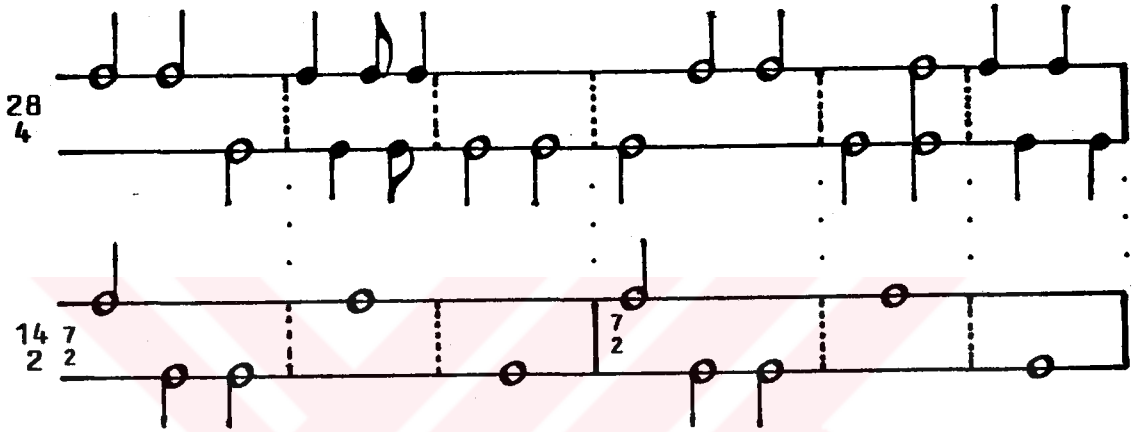
- İkinci Fâilâtün'de "tün" usûlün sonuna gelirken genellikle kelimenin son hecesine oturur (Fâilâtün'lü 14 eserden 8'i bu sonuca uyarken, 6'sı son heceyi ikinci usûle kaydırır). Yalnız 1 yerleşimde "tün" hecesi ikinci usûlün 2. zamanından başlayıp 3 1/2 birim zaman ilerlemiştir.

- "lün" (mısraın son hecesi) genellikle tâ-hek'in başına oturtulmuştur (usûlün kuvvetli darbları).

- Eserlerin bitişleri genellikle Vay, Hey cânım, cânım ey iledir. 9 eserde görülen bu özelliğin yanı sıra, 6 eserde doğrudan güfte ile karara gidilmiştir.

4- Devr-i Kebîr Bestelerde usûlün müzik cümleleri Rauf Yektâ'nın bölme sistemine (4-4-4) uygun değildir.

6-4-4-6-4-4 kalıbındaki Devr-i Kebîr bu vezin ve melodi dağılımı ile 2 Devr-i Hindî gibi düşünülebilir. 2 Devr-i Hindî, Devr-i Revân usûlünü tanımlar. Buna göre, Devr-i Hindî - Devr-i Revân - Devr-i Kebîr arasında bağlantı kurulabilir.

5- Çizelgeden ortalama bir tablo çıkarılabilir.

Fâ i	lâ	tûn	Fâ i	lâ	tûn	/	Fâ i	lâ	tûn	Fâ i	lûn
6	4	4	6	4	4	/	6	4	4	6	8
										4	4
										lûn	karar hecesi (Vay, Hey cânım,...)

4.3. Güftesi, Mütefâilün Feûlün Mütefâilün Feûlün Veznindeki Devr-i Kebîr Bestede, Arûz-Usûl İlişkisi

Hisar Aşîran/Devr-i Kebîr Beste
(O nihâl-ı bağ-ı işve...)

Beste: Râkım Elkutlu (1872-1948)

O nihâl-i bağ-ı işve sana da eder tehammûl
A gönül, ne âh edersin buna rûzigâr derler

VEZİN: Mütefâilün Feûlün Mütefâilün Feûlün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: (1/8)'lik (ES) ile

Z : 2 usûl

Tzm : 1 usûl. Başta (1/4)'lük (ES) var. (Lâfzî terennüm)

M : 2 usûl. Başta (1/8)'lik(ES) var.

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

	Mû	te	fâ	i	lûn	fe	û	lûn	Mû	te	fâ	i	lûn	fe	û	lûn
(γ)	0	ni	hâ	li	bağ	ı	iş	ve	sa	na	da	e	der	te	ham	mûl
1/2	1	1/2	4	5	5	2	4	6	1 1/2	4	1 1/2	1/2	5	3	4	8

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

	Mû	te	fâ	i	lûn	fe	û	lûn	Mû	te	fâ	i	lûn	Fâ	lûn
(γ)	A	gö	nûl	ne	âh	e	der	sin	bu	na	rû	zi	gâr	der	ler
1/2	1	1/2	6	8 1/2	1	1/2	6	4 1/2	1	1/2	9/1	1/2	4 1/2w	5 1/2	6

H İ S A R A Ş İ R A N' B E S T E
(O NİHÂL-İ BÂĞ-I İŞVE SANA DA EDER TEHAMMÜL)

USUL: DEVR-İ KEBİR (YÜRÜK)

RÂKİM ELKUTLU

O Nİ HÂ. Lİ. Lİ BÂ.

. . . Ğİ İŞ. VE.

YAR SA NA. DA E DER. TE

. HAM. MÜL.

A Rİ. A Rİ. SAD FE

DA CAN Â Şİ NA.

Â Şİ NA. DA NED. NED SA

DA. Yİ. Â Şİ NA.

A GÖ NÜL. NE.

. AH E DER. SİN.

HİSARÂŞİRAN BESTE (Devam)

BU NA RU. RU Zİ GAR. . . .

. DER. LER.

O NİHÂL-İ BÂĞ-I İŞVE SANA DA EDER TEHAMMÜL
A GÖNÜL NE ÂH EDERSİN BUNA RÛZİGÂR DERLER

(Terennûm: Arî arî sad feda can aşına daned sada-yı aşına)

4.4. Güftesi, Mefûlû Fâilâtü Mefâîlû Fâilün Veznindeki Devr-i Kebîr Bestede, Arûz-Usûl İlişkisi

Şehnâz/Devr-i Kebîr Beste
(Sâkî piyâle sun ki...)

Beste: Râkım Elkutlu (1872-1948)

Sâkî piyâle sun ki bu gün gül havâsıdır
Eyyâm-ı gülde neş'e-yi mey gül safâsıdır

VEZİN: Mefûlû Fâilâtü Mefâîlû Fâilün

Kısaltmalar: Z: Zemîn

M: miyân

Tzm: Zemîn ve miyân terennümleri aynı.

NOTA ÜZERİNDE İNCELEME

Usûl: Devr-i Kebîr (28/4 mertebesinde) (Usûl geçgisi yok)

Esere giriş: (1/4)'lük (AH) ile

Z : 1 usûl

Tzm : 2 usûl. Başta (1/4)'lük (ES) var. (ikâî terennüm) + mıs. sonu tekrarı

M : 1 usûl. Başta (1/4)'lük (AH) var.

Tm = Tzm : 2 usûl. Başta (1/4)'lük (Es) var. (ikâî terennüm) + mıs. sonu tekrarı.

Zeminde arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

	Mef	û	lû	Fâ	i	lâ	tû	Me	fâ	î	lû	Fâ	i	lûn
(Ah)	Sâ	ki	pi	yâ	le	sun	ki	bu	gün	gül	ha	va	sı	dır
1	3 1/2	1	1/2	1 1/2	1/2	3	2	3 1/2	4	1	1/2	1 1/2	1/2	5
										î	lû	Fâ	i	lûn
										gül	ha	vâ	sı	dır
										1	1/2	1 1/2	1/2	4

Miyânda arûz-usûl uyuşumu: (Birim zamanı: ♪)

	Mef	û	lû	Fâ	i	lâ	tû	Me	fâ	î	lû	Fâ	i	lûn
(Ah)	Ey	yâ	mı	gül	de	neş	e	yi	mey	gül	sa	fâ	sı	dır
1	3 1/2	1	1/2	3	4	3 1/2	1	1/2	2 1/2	1	1/2	1 1/2	1/2	4
										î	lû	Fâ	i	lûn
										gül	sa	fâ	sı	dır
										1	1/2	1 1/2	1/2	4

ŞEHNAZ BESTE

(SÂKÎ PİYÂLE SUN Kİ BU GÜN GÜL HAVASIDIR)

USULÜ: DEVR-İ KEBİR

RAKİM ELKUTLU

28

AH SÂ.....KÎ PÎ YÂ LE SUN.....KÎ BU.....

..... GÜN..... GÜL HA VÂ SÎ DIR.....

CA NİMYA..... LÂ YE LE LEL LEL LEL LE LEL LEL

LE LE LELLELELELELELLİ VAY.....

MÎ RÎM YA.....LA YE LE LEL LEL LEL LE

LEL LE Lİ VAY..... GÜL HA VÂ SÎ DIR.....

GÜL SA FÂ SÎ DIR.....

AH EY..... YA MÎ GÜL.....DE..... NEŞ'.....

..... E Yİ MEY..... GÜL SA FÂ.....SÎ DIR.....

SÂKÎ PİYÂLE SUN Kİ BU GÜN GÜL HAVASIDIR
EYYÂM-I GÜLDE NEŞ'E-Yİ MEY GÜL SAFÂSIDIR

ARUZ-USUL
İLİŞKİSİ

R. Elıktlı (A)
H. Asım B {B}

R. Elıktlı (A)
Şehnaz B. misson.tekrar
(A)
mission.tekrar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

4.5. 17 Devr-i Kebîr Bestenin İncelenmesinden Çıkan Sonuçlar

1- Usûlün, 28/4'lük mertebesi kullanılmıştır.

a) Cümle parçaları 6-4-4-6-4-4 şeklinde bölünmüştür.

b) Yalnız Dilhayat Kalfa'nın Mahûr Beste'sinde zemîn ve miyân terennümlerinde Aksak Semâî Usûlüne (10/4) geçgi yapılmıştır.

2- İncelenen Devr-i Kebîr Beste'lerde, lâfzî terennümlü veya (es) li girişler mevcuttur. (Es) ler ve (Ah) lar birim zamanın yarısı veya birim zaman değerindedir. Bir yerleşimde (âh) 2 birimle ölçülmüştür.

3- İncelenen 17 Devr-i Kebîr Beste'nin 4'ü terennümsüz Murabbâ Beste, 10'u ortak terennümlü (4'ü ikâî, 6'sı lâfzî terennüm), 3'ü ise zemin ve miyân terennümleri birbirinden farklı görülmektedir.

– Yalnız Hacı Sadullâh Ağa'nın Hicazkâr Bestesi'nde mısra sonu tekrarıdan önce kısa bir saz payı vardır.

– Bazı Devr-i Kebîr Bestelerin güfteleri elimizde iki mısra hâlinindedir. Zemin ve Mîyan bölmelerini oluşturan bu mısraların kafiyesi, İ.Hakkı Bey'in Kürdîlihîcazkâr ve Râkım Elkutlu'nun Nihâvent Bestelerinde

– A

– B

yapısında iken, Râkım Elkutlu'nun Şehnaz Bestesinde şekil

– A

– A dır.

– İncelenen eserlerde genellikle 1 mısra 2 usûl + mısra sonlarından tekrarlar 1 usûl şeklindedir.

Bu şekil Râkım Elkutlu'nun Şehnaz Beste'sinde 1 mısra 1 usûl; (terennüm + mısra sonu tekrarı) 2 usûldür.

Dilhayat Kalfa'nın Mâhûr Beste'sinde 1 mısra 2 usûl, terennüm (1 usûl Devr-i Kebîr + 8 usûl Aksak Semâî) + 1 usûl (Devr-i kebir) mısra sonu tekrarı şeklindedir.

4.6. Notası Verilemeyen 12 Devr-i Kebîr Beste'nin Kronolojik Dizimi

- 1- Dilnişin Neyzen Raşit Efendi (1820-1892)
Bûlbûl gibî ol gonca dehâne çene çalma
(Mefûlû Mefâîlû Mefâîlû Feûlûn)
- 2- Arazbarbûselik Tanbûrî Ali Efendi (1836-1902)
Ben ki terk eylemişim cânımı cânanım için
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)
- 3- Nevruz Neyzen Şeyh Ali Rıza Efendi (?-1904)
Nevruz u bahar erdi nahl-i gül gonca döker
- 4- Kürdîlihiczakâr Hacı Kirâmî Efendi (1840-1909)
Sanmayın mâziyi derhâtır ederken ağlarım
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)
- 5- Tâhîrbûselik Leon Hancıyan (1807-1947)
Zahmdâr-î hayretim dâğımla yârem bağlarım
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)
- 6- Bûselik İ.Hakkı Bey (1866-1927)
Bendene her bâr efendim yâr olur sandım seni
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)
- 7- Hicazîirak İ.Hakkı Bey (1866-1927)
Nûş eden Sahbây-ı lâ'lin cûş eder meyler gibi
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)
- 8- Hisarbûselik İ.Hakkı Bey (1866-1927)
Ağyardan hisarpûseliğe mânî olurlar
Hem sohbet-ı dildâra bize mânî olurlar
(Mefûlû Mefâîlû Mefâîlû Feûlûn)
- 9- Hicazkâr Nizamyân Andon ?
Nice gündür görmedim ol şâh-ı hûbânım benim
(Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn)

- 10- Hicazkâr Hâfiz Efendi ?
Leb-i sevdâ penâhım bûseçin-i dâmenin olsun
(Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün)
- 11- Nişâbûr Amâ ?
Yasemendir hattı ya gül ikiden hâli değil
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 12- Uşşak (?)
Müjde-i vasla olan şîrîn edâdan

4.7. Notaları Günümüze Gelmeyen Devr-i Kebîr Bestelerin Kronolojik Dizimi

- 1- İsfahan Tulum Abdi (?-1750?)
Sîne-î pür şevkîme meyhâneler reşk eylesin
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 2- Nühüft Tab'î Mustafa Efendi (1705-1765)
Ol meh-i hüsnün dilâ zârı nihânın kimbilir
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 3- Şevkâver Kömürcüzâde (1775?-1825?)
Mest-i aşkız mıtrîb-ü sâkî ne nâz eyler bize
((Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün))
- 4- Acembûselik Basmacı Abdi Efendi (1786-1851)
Devr-i güldür lûtfedip bağ içre kıl keş-i güzâr
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 5- Nihâvend Santûrî Ethem Efendi (1855-1926)
Nevcivânım rûyini gördükçe gönlüm şâd olur
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 6- Dilfirûz Neyzen Ali Rıza Bey (1855-1923)
Tanburda da yok nâr-ı nevâ kevm-i tehammül
(Mefûlû Mefâîlû Mefâîlû Feûlün)

- 7- Beyâtîaraban Ferâizcizâde İbrahim Vefâ Efendi
Turra-î zerrini dökmüş sevdiğim ruhsârına
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 8- Muhayyerkürdî Karnik Garmiryan (1872-1947)
Hüsnüne ser-tâ-ser âlem gerçi âşıktır beyim
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)
- 9- Sûzidil Zâkirbaşı Fehmi Efendi (?-1935)
Ateşî aşkın gönülde dâimâ bir şem'adır
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

4.7. İtrî'nin (1640-1712) Makâmı Bilinmeyen Kayıp Devr-i Kebîr Bestelerinin Güfteleri

Güfte (?)

Söylemez râz-ı leb-i lâ'lini müphem ne tutar
Sadef içre dūr-i nâ-sufteyi bilmem ne tutar
Çeşm-i âb-ı hayat olmasa lâ-l-i pâki
Nev-bahâr-ı hattını taze vü hürrem ne tutar

Mecmua-i Eş'ar V.213 a (Üni.Küt.Yıldız Kıs. 5525)
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

Kim düşerdi pâyme hun gibi pür-cûş olmasam
Kim tutardı çeşm-i sâgâr gibi medhûş olmasam
Râz-dâr-ı sîne-i uşşâk olurmuydum eğer
Dağ-veş hem kan yutub hem pembe dergûş olmasam

Mecmua-i Eş'ar V.222 a Nâbi Divânı (Üni.Küt. 80487 s.41)
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

BÖLÜM 5. BÜYÜK USULLER VE BAŞKA FORMLAR İÇİNDE DEVİR-İ KEBİR

5.1. Zincir Usûlü İçinde Devr-i Kebîr Usûlü

Zincir usûlünü oluşturan halkalardan dördüncüsü Devr-i Kebîr usûlüdür. Bu usûldeki bestelerde Devr-i Kebîr usûlü, terennüme isabet ettirilmiştir. Terennümler "ikâî" ve "lâfzî" şeklindedir. Lâfzî terennümlerin, vezinli olanları tercih edilmiştir.

Dede'nin Hûzzam zincir Bestesi'nde;

Gören fûtâde olur hüsn-i bîbahânesine
terennümdeki Devr-i Kebîr;

Dî	de	gir	yân	sî	ne	sû	zan
Fâ	î	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn

Yahyâ Nâzım Çelebi'nin Muhayyer Zincir Bestesi'nde;
Gönül düşüp hâm-ı gîsû-yi yâre kalmışdır

terennümdeki Devr-i Kebîr:

Beli	yâ	rim	iş	ve	bâ	zım	ser	vi	nâ	zım
Fei	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn	Fâ	i	lâ	tûn

5.2. Darbeyn Bestelerde Devr-i Kebîr Usûlü

Devr-i Kebîr usûlü, bazı Darbeyn usûllerin dokusunda yer almıştır.

3 Devr-i kebîr + Berefşan 2 Devr-i Kebîr terkibinden oluşan, Mehmet Ağa'nın Isfahanek Darbeyn Bestesinde:

Zemîn : 2 usûl Devr-i Kebîr (1., 2., 4 mısralar için ortak ezgi)

Tzm : 1 usûl (ikâî terennüm) Devr-i Kebîr + 1 usûl Berefşan

Miyân : 2 usûl Devr-i Kebîr

Tm = Tzm: 1 usûl (ikâî terennüm) Devr-i kebîr + 1 usûl Berefşan tablosu, simetrik bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Devr-i Kebîr usûlünün Darbeyn'deki yeri başta, ortada veya sonda olabilir.

HÜZZÂM BESTE

Gören fütâde olur hüsn-i bâbahânesine

Dede Efendi

Zencîr

Yar GÖ re n ren fû ta ta
Yâr Ka pı pı l mı ş a

de o lu r
h ki hi l

hü s hü s
me m me m

nü bi bi ba
ö di l dil rü

hâ
bâ

ne si ne
ne si ne

Dî de gi r yâ

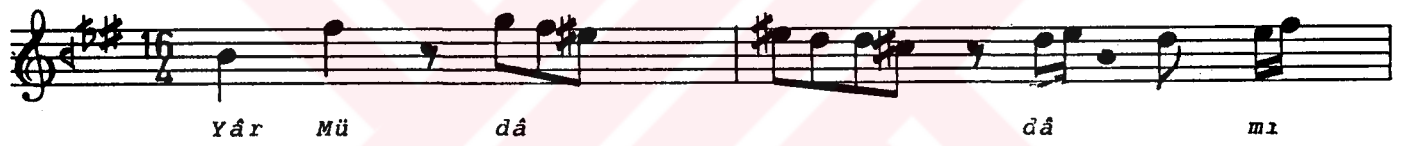

n sî ne

sû zâ

Hüzzam Beste (2. Sayfa)

Hüzzam Beste (3. Sayfa)

The musical score is written on six staves in 2/8 time, key of D major (two sharps). The lyrics are written below the notes. A large, faint, stylized 'X' watermark is visible across the center of the page.

Di de gi r yâ
 n sî ne
 sî zâ n
 a man e y câ nâ n a
 h ey şe hî de v
 râ n hey câ nım

MUHAYYER BESTE

Gönül düşüp hâm-ı gîsû-yi yâre kalmışdır

Yahya Nazım Çelebi

Zencir

Yâr Gö nü l dü şü

p ha mı gî gî

sû

yi yâ yâ re ka

l mı ş dı r SAZ

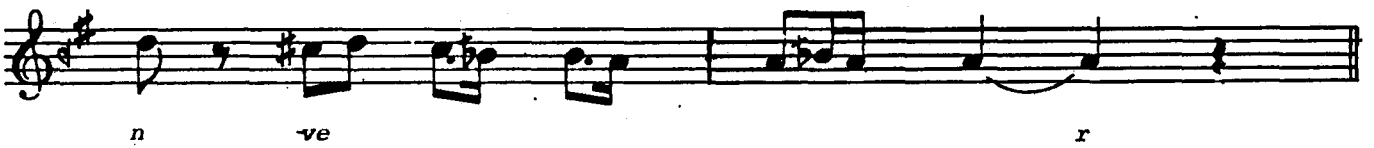
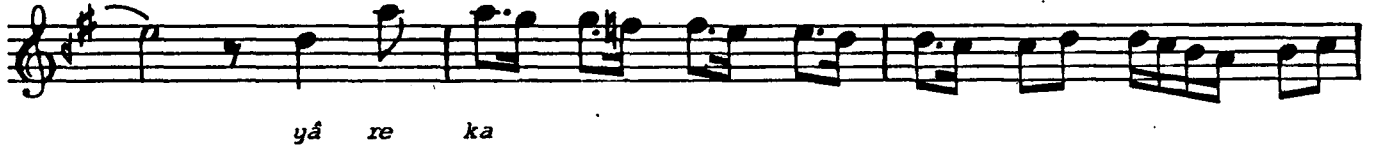
Ah he li yâ rim i ş ve bâ

zım se r vi nâ zım

câ nım a câ nı m

gî sû yi yâ

Muhayyer Beste (2. Sayfa)

Muhayyer Beste (3. Sayfa)

The musical score is written on five staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes. The first staff has a 3/2 time signature. The second staff has a 3/2 time signature. The third staff has a 3/2 time signature. The fourth staff has a 3/2 time signature. The fifth staff has a 3/2 time signature. The lyrics are: zım se r vi nâ zım, câ nım a câ nı m, ca n ve r mek i, s is te ri, m Sı r rı hey câ nım.

zım se r vi nâ zım

câ nım a câ nı m

ca n ve r mek i

s is te ri

m Sı r rı hey câ nım

MUHAYYER BESTE

Gönül düşüp ham-ı gîsû-yi yâre kalmışdır
Netice hâtırım ol yâdigâre kalmışdır
Aceb mi ol bûte cân vermek isterim Sırrı
Benim işim hele perverdigâre kalmıştır
(Güfte: Sırrı)
Vezin: Mefâilün, Feilâtün, Mefâilün, Fa'lün

KELİMELEK

Hâm-ı gîsû-yi yâr : Sevgilinin saç bûklümü
Bût : Put
Perverdigâr : Allah

DARBEYN

ISFAHANEK MURABBA BESTE

Musâhip
Mehmed Ağa♩ = 40
Diyir: i ke bir

Ser- de dâ-

Ku- di nâ- zü- nah- ve-

ya- ku- tâ- tâ-ze- ler-

ti- le- de- der-di aş-

bir tâ- tâ-ze mah- Vay vay

kim, tâ- tâ-ze ah- Vay vay

ta dir ten dir yel le le le- le- li mi- rim ya- la

ye- le le le le le le li Vay fâ-ze- ler- der-di aş-

bir tâ- tâ-ze mah- Vay

kim tâ- tâ-ze ah-

MEYANA

Hey câ- nim Hey Câ- nim

MEYANA

Be- Bez-mi nû- şâ nû- nû- şâ

şâ- kîr na- nağ-me Senc-

ol- ta ta se- her- Vay vay

Ta- dir ten- dir yel le- le le- le- li mi- rim ya la

ye- le le le le le le li / BEREFAN / Vay nağ-me Senc-

ol tâ ta se-her Hey câ- nım

Devri KEBİR Nâ Nâ-se-zâ ye ver- me

sad- ri ül- ül-fe- te

lût- fe- fey-le rah Vay Vay

Tâ-dir ten- dir Yel le le le le lî lî mi- rim Ya la

..... Ye-le le le le le lî lî BEREFFAN Vay ül-fe-

te lût- fe fey- le

rahî Hey câ- nım SON

Serde dâğ-ı istiyâk-ı tâzeler bir tâze mâh
 Kıldı nâz-ü nahvetiyle derd-i aşkım tâze âh
 Berri nûs-â-nûşâ SÂKİR nâğme-senc-i ol tâ seher
 Nâsezvâya verme sadrî, ülsete lûtfeyle rah

Dr. Alâeddin Yavaşca Koleksiyonu: 1003/Nad. II

5.3 İTRÎ'NİN NEVÂ-KÂR'I İÇİNDE DEVR-İ KEBÎR USÛLÜ

İtrî, Nevâ-Kâr'ında Devr-i Kebîr usûlünü, terennüme isabet ettirmiştir. Terennüm, "ikâî" terennümdür ve 1 usûlde bitmektedir.

(♩ = 80)

DEVR-i KEBİR yentiri lâ tir yel lel lel li

ya la yel le le lel lel li

yentir lâ tir yel yel lel li ya

lâ yel lel le le lel lel li -SAZ-

5.4 HATİPZÂDE'NİN RAST KÂR-I NÂTİK'INDA DEVR-İ KEBÎR USÛLÜ

"Konuşan Kâr" anlamına gelen Kar-ı Nâtık'lar özel yazılmış güfteden bestelenir ve bestekâr, sırası gelen makamlara geçgi yapar. Bazı Kâr-ı Nâtık'larda hem makam, hem usûl örnekleri vardır.

Hatipzâde'nin (?-1680?) Rast Kâr-ı Nâtık-ı 15 makam ve 15 usûl şeklinde düzenlenmiştir. Bu eserin ikinci beyiti Rehâvî makamı ve Devr-i Kebîr usûlü ile bestelenmiştir.

Bir rehâvî nağme-i dilsûze eğer eyle kim
Def gibi devr-i kebîr ile döne çarh-ı denî

(Fâilâtün Fâilâtün FâilâtünFâilün) 14/2 mertebesindeki Devr-i Kebîr'den (Rauf Yektâ sistemi) 4 usûl yazılmıştır.

5.5. ÂYİNLERDE DEVR-İ KEBÎR

Mevlevî Âyîn-i Şeriflerin 3. Selâm'ları çoğunlukla Devr-i kebîr usûlü ile başlamakta ve yürük semâi ile devâm etmektedir. Bu bölümün icrâsında usûl velveleli vurulur.

Derviş Kûçek Mustafa Dede Efendi'nin Beyâtî Âyîn-i Şerifinde:

Nâ	gi	han	an	ber	-fe	şan	a	med	sa	bâ	
Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün	(terennüm)
2	4	4	4	2	4	4	4	5	1	8	14

İtrî'nin Segâh Âyîn'i Şerifinde:

Hû	ze	nem	ber	kud	si	yan	her	şeb	zi	dil	
Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lâ	tün	Fâ	i	lün	(terennüm)
2	4	4	4	2	5	3	4	2	4	4	18

İSTANBUL KONSERVATUVARI

NEŞRİYATI

Türk Musikisinin Klasikleri

№ 174-175

HATİP ZADE

OSMAN EFENDİ
RAST FASLINDA
KÂRİ NATİK

15 MAKAM VE 15 İKAI HAVİ ÇOK KIYMETLİ
VE NADİDE TARİHİ BİR ESERDİR

KONSERVATUVARDAKİ İLMİ HEY'ET TARAFINDAN
TETKİK ve KABUL EDİLMİŞTİR,
HER HAKKI MAHFUZDUR

FİATİ 10 KURUŞ

RAST FASLINDA KÂRI NATIK HATİP ZADE'NİN

[d=40] ah ya_r ra_s ti ge_l di mi mür gi

İka Çember

za ri ç re s şu hi di

di ke ge ca nım ah bi ri u su li

le i dü dü p de r çem be ri t

di mi ra ra ram a ni he yi yar

[d=40] ah bi bir re ha vi na na ği me

Devri kebir

i di l su su ze a

ga z e ey le kim ca nım

ah de de fi gi bi de v ri ri ke

bi ri le le dö ne

ri çe r hi hi de ni ca nırı

[d=44] ah na ği me i ni k ri zi

Hafif de n ka s ma ma z gö rü p ca y na

na ne yi ah bi ri ha li f a

ga zi le çe k di dim u

su le te n te ni

[d=48] ol ni ha ven di a ce m ma h

Bereleşan bu bu na te n ha ha ha ce dü ni

fa ri si si bi l me z mi si n di dim

be ref şa şa n da da me ni

[♩=50] ya m bi bi ri nū hū f te na zi ra e

Cifte Düğün e yi le e y le yū p uş şa

Fahle şa ka na z ah çe çe ki di zi ni ci

Cember 're re ke me ni di kâ kû li

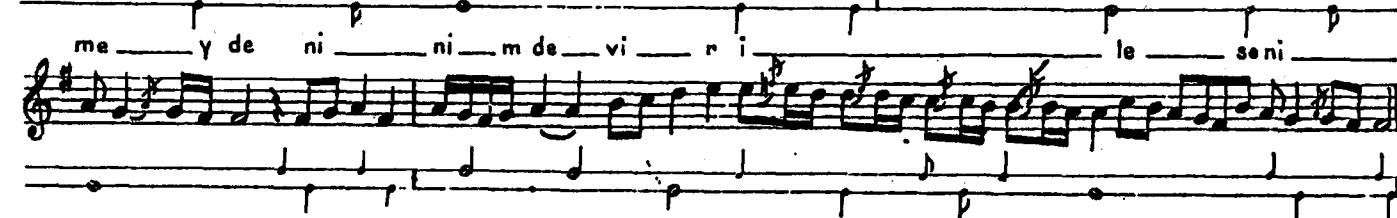
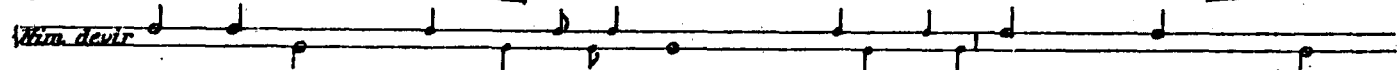
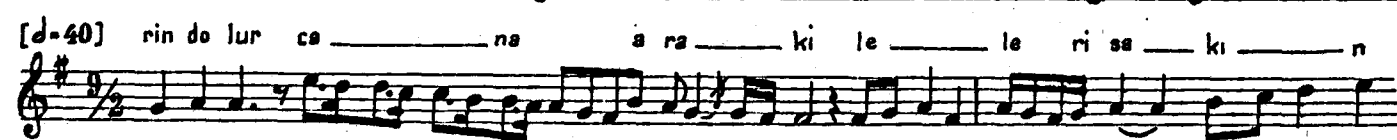
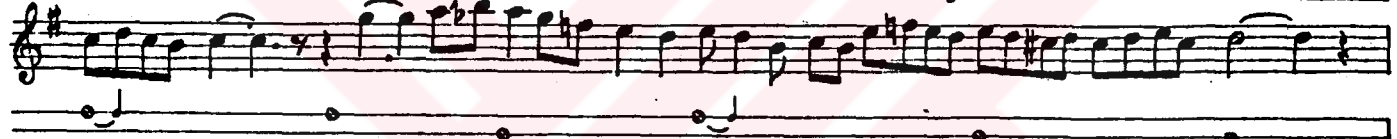
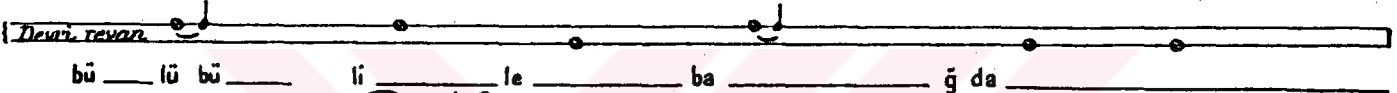
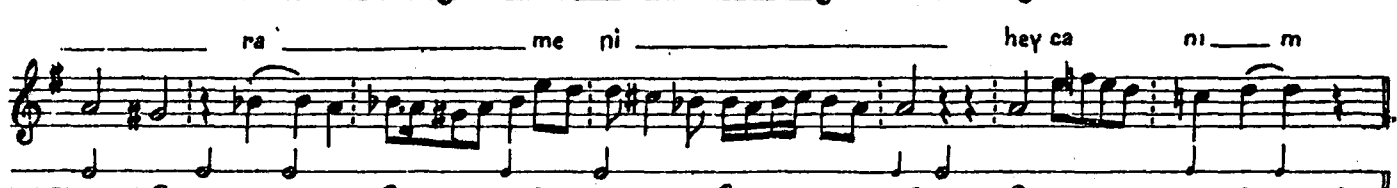
Deği Kebir a m ma ma ma be ni hey ca nım

Bereşon [♩=44] ah pe pen çe i de s ti ti mü

Muhammes ha n na na sin sa ba ta

h ri ri ki dū aha aç dı

bi r zi ba ba mū ha m me s le

[♩=128] ev ci gi — ri a le mi — şev ko — l du ne vi re s na — ğ me ler

Aksak
semai

no la ru — ha — ni le re — i — t se — se ma i — re — h be — ri

[♩=132] he — y yar be li be li dir te ni dir na be li ya ri — m zi ba yi men ah

Yürük
semai

air ten ni dir na — düm de re dir ten ta na — ta — na — di — ri ten — ni tən (SON)

İFADEİ MAHSUSA

Külliyatımızın bu sayesi ile neşir ettiğimiz (Kâri natik) in bestekârı Hatip Zade'nin hayatı hakkında 173 üncü nüshamızın kâbında malûmat vermiştik. Bu binüzir eserin hüiz olduğu sar'at. kârane kıymetli tahlil edecek olsak söz uzar, binaenaleyh biz burada yalnız Hatip Zade'nin tû. rihi bir abidesi olan Kâri natikinin güfte ile bestesi arasındaki şayuni hayret mutabakali, muhtelif makam ve ikaların bu derece suhuletle bir siraya dizilebilmesinde gösterilen mehu. rehi kayit ve işaretle iktifa edeceğiz.

İstanbul valî vekili ve şehrimizi muhterem Muhittin Beyefendi'nin kadirşinas ve âli himayetleri altında ifayı vazife eden Konservatör Tasnif hey'eti Türk musiksisinin klâsikleri içinde pek müs. tesna bir mevkî olan bu tûrihi eseri tesbit ve ahlâfı yadigar etmeğe muvaffakiyetinden dolayı ken. disini bahliyar addeder.

KÂRİ NATIKIN GÜFTESİ

(Rast) geldim mürğizar içre o suhi dilkeşe
Bir usul ile idüp der (Çember) ittim ram anı
Bir (Rehavi) nağmei dilsuz âgazıyla kim
Def gibi (Devri kebir) ile dâne çarhi deni
Nağmei (Nikriz) den kaçmaz görüp cananeyi
Bir (Hafif) âgazıyla çekdim usule tenteni
Ol (Nihavend) i Acem mahbubuna tenhace dün
Fârisi bilmez misin didim (Bereşan) dameni
Bir (Nühüft) e nazra eyte eyleyüp uşşaka naz
Çekti (Zincir) e kemendi kâkûli ammu beni
Pençei desli muhannasın (Saba) tahrikedüp
Aştı bir ziba (Muhammes) le o gül piraheri
Nakşın al makrip (Huseyni) de kıl içre kârini
Tek (Düyek) olsun usuli durma eğlendir beni
Halkai tevhitte itti (Hisar) i dilleri
Hâyi huyi (Sofiyar) e tekyegâhi gülşeri

Gabgabı dildarda bir (Fuselik) yer koymadı
Rıçu tabi kâkûli itti (Frenkşin) gerdeni
Gördü bir (Kürdi) çemende bağiban etmiş kaza
Fâhte) koynuna servin girdi tutdı meskeni
Tutdı dil semti beyabanı (Hicaz) i badezin
Kumda oynatsın (Remel) bahrinde seyrın ideni
Ben niyaz ettikçe o (Şehnaz) a başlarsa ne gam
Tek (Sukil) i bi mürüvvet olmasın piraheni
Bikurur iken (Neva) yi bülbul ile bağda
Eyledi asude bir (Devri revan) cânü teni
Rind olur cânâ (İraki) ler sakın bastırmasın
Bezmi ruşaruzi meyde (Nim devir) ile seri
(Evc) i giri âlemi zevk oldu (Nevres) nağmeler
No'la ruhanilere itse (Semai) rehzeri
Hey yar belı belı dir teni dir na belı yarım zıbnı men
Ah dırtı deni dirna dümdere dırtı tana tana dırtı ten

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

İtrî'den (1640?-1712) Râkım Elkutlu'ya (1872-1948) kadar Devr-i kebîr Besteler'de yapılan inceleme sonuçları 4.5 bölümünde maddeler halinde ifâde edilmiştir.

İncelenen 17 Devr-i kebîr Bestenin güfteleri genellikle bir gazelin iki beyitinden alınmış ve 15'i Fâilâtün'lü, 1'i Mütefâilün'lü, 1'i de Mefûlû diye başlayan vezinlerden seçildiği görülmüştür. Genel olarak Devr-i kebîr usûlü, Fâilâtün'lü vezinle bağdaşmıştır. İnceleme sonuçlarında söz edilen, uzun-kısa heceler ve nota değerleri tesbîtinde, istisnâya giren maddelerde:

- uzun heceler (Fâ-Lâ) kısa değerle ölçülmesi
- kısa heceler (Fe-i) uzun değerlere dağılması...

sayısal olarak azınlıkta kalmıştır.

Kısa değerlerle ölçülen uzun heceler genellikle usûlün yarı kuvvetli ve kuvvetli zamanlarına yerleştiği ve melodik yapıda senkoplarla, nispeten tiz perdelerle vurgulandığı gözlenebilir. Bazen bu heceler (Lâ'da olduğu gibi) usûlün ritmik hareketinin arttığı (4-5-6-7-8 darblar) darblara oturmuştur. Ritmik hareketin artmasıyla hecelerdeki hareketliliğin de arttığı gözlenmiştir. Bu durum genellikle 2. usûlde olduğu için, cümle sonunun yaklaştığını haber veriyor denebilir.

Tanbûri Ali Efendi ve İsmâil Dede gibi iki büyük bestekâr, güfteleri aruz kuralları gereği Feilâtün'lü olan eserlerinde Fe hecesini Fâ gibi işlemişlerdir. Bildiğimiz prozodi kurallarına uymayan bu durum, klasik uslûbun bir parçasıdır. Kesin sonuçlar elde edebilmek için, form ve usûl faktörlerini inceleyen çalışmaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- ATLIĞ, Nevzad Türk Mûsikîsi Klâsikleri, İstanbul Sürekli Nota Yayını.
- BARDAKÇI, Murat Marâgâlî Abdülkâdir, İstanbul 1986.
- BAŞER, Fatma Âdile Abdülbâkî Nâsır Dede ve Tedkik u Tahkîk, Tez, İstanbul 1988.
- CAN, Halil Hamparsum Notasında Usûller, Mûsikî Mecmuası, No:233, Nisan 1968.
- EZGİ, Subhi Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi, İstanbul, C.1 1933, C.2 1935.
- KARADENİZ, M.Ekrem Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları, İstanbul 1965.
- NASUHLIOĞLU, Orhan Rauf Yektâ Bey'den Haz. Türk Mûsikîsi, Tercüme, İstanbul 1986.
- ÖZKAN, İ.Hakkı Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, İstanbul 1984.
- ÖZTUNA, Yılmaz Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, C.1 1969, C.2-a 1974, C.2-b 1976.
- SANAL, Haydar Mehter Mûsikîsi, İstanbul 1964.
- TURA, Yalçın – Kitâb-ı ilmü'l-mûsikî alâ Vechi'l Hurûfat Tercüme, Transkripsiyon, Tıpkı Basım 1.C., 3.4.f, İstanbul 1976.
- Form Bilgisi Ders Notları, İstanbul 1992.
- T.R.T. İstanbul Radyosu Arşivi.
- UNGAY, M.Hurşit Türk Mûsikîsinde Usûller ve Kudüm, İstanbul 1981.
- ÜNGÖR, Etem Rûhi Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi, İstanbul 1980.

ÖZGEÇMİŞ

1964 yılında Çorum'da doğdu. Orta öğrenimini İstanbul Halide Hedip Adivar Lisesi'nde tamamladı.

1981 yılında, bugünkü adı, "İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı" olan Belediye Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü'ne, ardından 1982 yılında o yıl İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlanan "Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü"ne girdi. 1984 yılında Kültür Bakanlığı, İstanbul Devlet Klâsik Türk Müziği Korosu'nda Stajyer Ses sanatçısı olarak göreve başlayıncaya kadar, bu iki okula bir arada devam etti.

1986 yılında, Rahmi Bey'in hayatı, eserleri ve eserlerinin nazarı analizlerini kapsayan "Rahmi Bey" adlı bir çalışma ile mezun oldu.

Halen, Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Klâsik Türk Müziği Korosu'nda "Ses Sanatçısı" olarak görev yapmaktadır.

İ.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ